

Σημείωμα του εκδότη

Υπέρ του κράτους δικαίου

Το 2025 δεν ήταν ενθαρρυντικό έτος για το κράτος δικαίου. Σύμφωνα με τον Rule of Law Index του έγκυρου οργανισμού World Justice Project, το κράτος δικαίου υποχώρησε στις περισσότερες (68%) από τις 143 χώρες που ελέγχθηκαν. Οι τομείς που αξιολογούνται για την «μέτρηση» του κράτους δικαίου περιλαμβάνουν τον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας, την απουσία διαφθοράς, την διαφάνεια στην ψήφιση και εφαρμογή των νόμων, την ασφάλεια, τα θεμελιώδη δικαιώματα καθώς και την αστική και ποινική δικαιοσύνη.

Μη ενθαρρυντικά είναι και τα ευρήματα του Cato Institute των ΗΠΑ (Freedom Index), το οποίο μετρά τον δείκτη ελευθερίας ανά τον κόσμο. Σύμφωνα με τον Human Freedom Index 2025, στην πλειονότητα των 165 χωρών που αξιολογήθηκαν στα προηγούμενα έτη παρατηρείται υποχώρηση στις διάφορες εκφάνσεις της προσωπικής και της οικονομικής ελευθερίας.

Η κατάταξη της Ελλάδας στους αντίστοιχους πίνακες δεν είναι κολακευτική. Στον Πίνακα Rule of Law η χώρα μας βαθμολογείται συνολικώς με 0,6 (με άριστα το 1) και καταλαμβάνει την 48η θέση. Στην ομάδα των 31 χωρών της ΕΕ και Β. Αμερικής

η Ελλάδα κατατάσσεται 29η (τις δύο τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν η Βουλγαρία και η Ουγγαρία), ενώ μεταξύ των 51 χωρών με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα κατατάσσεται 43η. Στον Freedom Index εξ άλλου η Ελλάδα καταλαμβάνει την 50η θέση, με χαμηλότερη επίδοση από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Τα ευρήματα των διεθνών φορέων αντανακλούν το παρ' ημίν έλλειμμα κράτους δικαίου, το οποίο είναι αισθητό και στους τομείς της αντεγκληματικής πολιτικής και της ποινικής δικαιοσύνης. Οι περισσότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες στους τομείς αυτούς έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό την «πώληση» αυστηρότητας με σκοπό την δημιουργία (απατηλού) αισθήματος ασφάλειας, ενώ τα θεμελιώδη δικαιώματα, ιδίως εκείνα των κατηγορουμένων, περικόπτονται εν ονόματι μιας συμβολικής προστασίας των θυμάτων.

Η επεξεργασία των υποθέσεων, προπαντός εκείνων που περιβάλλονται με δημοσιότητα ή/και προάγονται στην πολιτική ατζέντα, χαρακτηρίζεται από δικωκτική υπερβολή και περιττή,

Συνέχεια στη σελ. 2

Σε αυτό το τεύχος

2 Νομοθεσία

- Ουδέν κρυπτόν; Προβληματισμοί για το νέο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ - Αρ. Τζαννετής
- Η αύξηση του αριθμού των ανηλίκων κρατουμένων - Κ. Κοσμάτος
- Τα αδικήματα της υποβοήθησης παράνομης εισόδου και της άνευ νομίμων διατυπώσεων παραμονής αλλοδαπών στην Ελλάδα υπό το πρίσμα της Νομολογίας του ΔΕΕ - Β. Πετρόπουλος

- Η προβληματική του αδικήματος της επικίνδυνης οδήγησης (290^Α ΠΚ) και οι σχετικές διακρίσεις των μορφών διακινδύνευσης - Μ. Κίκιρη
- Αποχή από την ποινική δίωξη ανηλίκου: η τροποποίηση του άρ. 46 ΚΠΔ με τον ν. 5221/2025 - Κ. Πανάγος

13 Ποινική νομολογία ΕΔΔΑ

- Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Ιουνίου - Οκτωβρίου 2025 - Επιμέλεια: Β. Χειρδάρης

συχνά, στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, ενώ η σωφρονιστική πολιτική εξαντλείται στην ραγδαία αύξηση του πληθυσμού των φυλακών. Με την έναρξη του νέου έτους, τα σωφρονιστικά καταστήματα φιλοξενούσαν 13.583 κρατούμενους με μόλις 10.763 διαθέσιμες θέσεις (ποσοστό πληρότητας 126%). Σε ορισμένα μάλιστα εξ αυτών η πληρότητα προσεγγίζει ή υπερβαίνει το 200% (Τρίπολη 226%, Κομοτηνή 199%, Αυλώνας 189%).

Σε σύγκριση με το 2024 (11.459 κρατούμενοι) παρατηρείται αύξηση 18%, ενώ έναντι του 2023 (10.263 κρατούμενοι) καταγράφεται εκρηκτική αύξηση της τάξεως του 30%. Η επακόλουθη σωφρονιστική ασφυξία είναι, κυρίως, αποτέλεσμα της τυφλής τιμωρητικότητας του σφοδρώς –και ματαίως– επικριθέντος Ν. 5090/2024.

Σε αυτό το δυσοίωνα περιβάλλον οι δικηγόροι που υπηρετούν το ποινικό βήμα καλούνται να ανταποκριθούν στην υψηλή αποστολή τους με ζήλο, δυναμισμό, αυταπάρνηση και αίσθημα ευθύνης. Η Διεθνής Ένωση Δικηγόρων (International Bar Association) στην Legal Agenda του Δεκεμβρίου 2025 προτρέπει τους δικηγόρους ανά την υφήλιο να αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο στην υπεράσπιση, στην προαγωγή και στην εκλαίκευση του κράτους δικαίου ως θεμελίου δικαιοσύνης, προόδου και ευημερίας των κοινωνιών, καθώς και στην υποστήριξη των κανόνων της διεθνούς έννομης τάξης.

Ας συμπαραταχθούμε!

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος

Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Ουδέν κρυπτόν; Προβληματισμοί για το νέο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ

Αριστομένης Β. Τζαννετής

Γεν. Γραμματέας ΕΕΠ, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Το κατοχυρωμένο στο άρθρο 100 ΚΠΔ δικαίωμα πρόσβασης του κατηγορουμένου στο αποδεικτικό υλικό της δικογραφίας αποτελεί ειδικότερη πτυχή του ευρύτερου δικαιώματος προετοιμασίας της υπεράσπισης (άρθρο 6 παρ. 3 περ. β' ΕΣΔΑ). Με το άρθρο 18 Ν. 5232/2025 (έναρξη ισχύος 22.9.2025) προστέθηκε τρίτη παράγραφος στο άρθρο 100 ΚΠΔ, με το ακόλουθο περιεχόμενο: «Κατά παρέκκλιση από τις παρ. 1 και 2, εφόσον δεν θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, όπως έχει ερμηνευθεί, ιδίως από την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), οι αρμόδιες δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, κατά την ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση αδικημάτων που προσβάλλουν μη προσωποπαγή έννομα αγαθά, δύνανται, με ειδική αιτιολογία, να μην επιτρέψουν, την πρόσβαση σε τμήμα του υλικού, εξαιρουμένου εκείνου στο οποίο στηρίζεται κατά βάση η σύλληψη και η προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου, αν η πρόσβαση ενδέχεται να θέσει σε άμεσο και σοβαρό κίνδυνο τη ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου ή αν τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημοσίου συμφέροντος και ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη διεξαγωγή έρευνας ή να βλάψει σοβαρά την εθνική ασφάλεια. Κατά της ανωτέρω άρνησης, ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του έχει το δικαίωμα να υποβάλει αντιρρήσεις ενώπιον του αρμοδίου δικαστικού συμβουλίου, το οποίο αποφασίζει αμετάκλητα».

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο Έλληνας νομοθέτης περιορίζει το δικαίωμα του κατηγορουμένου να λαμβάνει γνώση του συνόλου των εγγράφων της ανάκρισης κατά την προδικασία. Προηγήθηκε το άρθρο 12 του Ν. 4236/2014 (με τον οποίον ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη η Οδηγία 2012/13/ΕΕ «σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο

ποινικών διαδικασιών»), το οποίο προσέθεσε στο τότε ισχύον άρθρο 101 του παλαιού ΚΠΔ τρίτη παράγραφο με το ακόλουθο περιεχόμενο: «Κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 1 και 2, εφόσον δεν θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, οι αρμόδιες αρχές, κατά την ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση, δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε τμήμα του υλικού, αν αυτή ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου ή αν τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, όπως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η πρόσβαση θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη διεξαγωγή έρευνας ή να βλάψει σοβαρά την εθνική ασφάλεια». Η ανωτέρω διάταξη καταργήθηκε με το νέο ΚΠΔ για να επανέλθει διαφοροποιημένη με το προαναφερθέν άρθρο 18 Ν. 5232/2025.

Το νέο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ αναπαράγει εν πολλοίς το άρθρο 7 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ, το οποίο: α) Στην παρ. 1 κατοχυρώνει το δικαίωμα ειδικώς του κατηγορουμένου που συλλαμβάνεται ή κρατείται να λάβει γνώση των εγγράφων, που είναι ουσιώδη για την αποτελεσματική αμφοβήτηση της νομιμότητας της σύλληψης ή της κράτησης, β) Στις παρ. 2 και 3 παρέχει στους λοιπούς κατηγορουμένους (δηλαδή εκείνους που δεν τελούν σε καθεστώς σύλληψης ή κράτησης) το δικαίωμα πρόσβασης στο σύνολο του αποδεικτικού υλικού (είτε υπέρ είτε κατά του κατηγορουμένου), το οποίο πρέπει να παρέχεται εγκαίρως και πάντως το αργότερο έως την υποβολή της δικογραφίας στην κρίση του δικαστηρίου προκειμένου να διασφαλισθεί ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας και ιδίως η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος υπεράσπισης, γ) Στην παρ. 4 προβλέπει ότι κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 2 και 3, εφόσον δεν θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, δεν επιτρέπεται η πρόσβαση σε τμήμα του υλικού

αν αυτή ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου ή τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, όπως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η πρόσβαση θα μπορούσε να διακυβευθεί τη διεξαγωγή έρευνας ή να βλάψει σοβαρά την εθνική ασφάλεια του κράτους μέλους, στο οποίο διεξάγεται η ποινική διαδικασία, επί πλέον δε επιβάλλει η απόφαση για την άρνηση πρόσβασης σε τμήμα του υλικού να λαμβάνεται από δικαστική αρχή ή τουλάχιστον να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο.

Το άρθρο 7 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ ευθυγραμμίζεται με την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα πληροφόρησης για τα στοιχεία της δικογραφίας δεν είναι απόλυτο, αλλά υπόκειται σε περιορισμούς, όταν συντρέχουν λόγοι προστασίας τρίτων προσώπων (π.χ. μαρτύρων) ή δημοσίου συμφέροντος (π.χ. εθνική ασφάλεια), εφόσον ο αποκλεισμός της πρόσβασης του κατηγορουμένου σε τμήμα του αποδεικτικού υλικού κρίνεται κατάλληλος και αναγκαίος για την επίτευξη των σκοπών αυτών (βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Jasper κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 16.2.2000, Matanović κατά Κροατίας της 4.4.2017).

Επομένως το νέο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ δεν είναι κατ' αρχήν αντίθετο ούτε στο ενωσιακό δίκαιο όσο και στην ΕΣΔΑ.

“Σοβαρά προβλήματα πρακτικής εφαρμογής δημιουργούνται και από την ελλειπτική μεταφορά του άρθρου 7 της Οδηγίας στο νέο άρθρο 100 παρ.3 ΚΠΔ”

Ωστόσο, τα Κράτη Μέλη διαθέτουν την ευχέρεια και όχι την υποχρέωση να ενσωματώσουν στις εθνικές έννομες τάξεις τους τις προβλεπόμενες στο ενωσιακό δίκαιο παρεκκλίσεις από το δικαίωμα πλήρους πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας. Επειδή το ενωσιακό δίκαιο καθορίζει το ελάχιστο επίπεδο προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων, το νέο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ – σε αντίθεση με ό, τι αφήνεται να εννοηθεί στην αιτιολογία της νέας

ρύθμισης – δεν αποτελεί επιβεβλημένη προσαρμογή στο ενωσιακό δίκαιο, όπως άλλωστε δεν αντέβαινε σε αυτό η κατάργηση του προγενέστερου άρθρου 12 Ν. 4236/2014 με το νέο ΚΠΔ.

Ομολογουμένως η νέα διάταξη εμφανίζει υψηλότερο βαθμό ανταπόκρισης στα ενωσιακά standards σε σύγκριση με την καταργηθείσα διάταξη του άρθρου 12 Ν. 4236/2014. Η τελευταία δεν προέβλεπε ούτε την ειδική αιτιολογία της απόφασης των αρμοδίων αρχών για τον αποκλεισμό της πρόσβασης σε τμήμα του αποδεικτικού υλικού ούτε τη δυνατότητα του κατηγορουμένου να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της απόφασης αυτής. Παρά ταύτα, το νέο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ εμφανίζει κανονιστικές ατέλειες, που θίγουν όχι μόνο τη δικαιοσύνη, αλλά και την αποτελεσματικότητα του θεσπιζόμενου περιορισμού. Ειδικότερα:

Ο κατ' άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ αποκλεισμός της πλήρους πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας περιορίζεται για πρώτη φορά σε εγκλήματα που προσβάλλουν μη προσωποπαγή έννομα αγαθά. Ο περιορισμός αυτός, ο οποίος είναι άγνωστος

τόσο στο άρθρο 7 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ όσο στο καταργηθέν άρθρο 12 Ν. 4236/2014, δεν αιτιολογείται επαρκώς, και μόνο ως προσπάθεια άμβλυνσης των δικαιοκρατικών αντιρρήσεων κατά του μέτρου της περιορισμένης πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας μπορεί να γίνει αντιληπτός. Σοβαρές περιπλοκές κατά την εφαρμογή του νέου άρθρου 100 παρ. 3 ΚΠΔ θα ανακύψουν σε πολυπρόσωπες υποθέσεις, στις οποίες η συρροή εγκλημάτων που προσβάλλουν τόσο προσωποπαγή όσο και υπερατομικά έννομα αγαθά (π.χ. εγκληματική οργάνωση που τελεί ληστείες ή ανθρωποκτονίες), θα διαφοροποιεί την έκταση της πρόσβασης των μερών στη δικογραφία ανάλογα προς το είδος του εγκλήματος που αποδίδεται σε έκαστο κατηγορούμενο.

Μία περαιτέρω καινοτομία του νέου άρθρου 100 παρ. 3 ΚΠΔ είναι ότι εξαιρείται από την απαγόρευση πρόσβασης εκείνο το τμήμα του υλικού «στο οποίο στηρίζεται κατά βάση η σύλληψη και η προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου». Πρόκειται για στρεβλή μεταφορά του άρθρου 7 παρ. 1 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ το οποίο, όπως προεκτέθηκε, επιβάλλει την πλήρη αποκάλυψη εκείνων των στοιχείων της δικογραφίας που είναι σημαντικά για την εκ μέρους του κατηγορουμένου εκ των υστέρων αμφισβήτηση των λόγων στους οποίους στηρίχθηκε η σύλληψη ή η προσωρινή κράτηση. Η ανωτέρω αυτοτελής πρόβλεψη της Οδηγίας μεταφέρθηκε ανεπιτυχώς στο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται η πεπλανημένη εντύπωση ότι δεν μπορεί εξαρχής η έκδοση εντάλματος σύλληψης ή της προσωρινής κράτησης να στηριχθεί σε αποκρυβέν αποδεικτικό υλικό. Δεδομένου όμως ότι ο ανακριτής δεν μπορεί να γνωρίζει εκ των προτέρων (δηλαδή κατά την προσέλευση προς απολογία, οπότε και ενεργοποιείται το δικαίωμα του άρθρου 100 ΚΠΔ) αν θα επιβάλει προσωρινή κράτηση ούτε σε ποια αποδεικτικά στοιχεία θα στηριχθεί αυτή, δεν μπορεί το νόημα του άρθρου 100 παρ. 3 ΚΠΔ να είναι ότι αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία εξαιρούνται από τη δυνατότητα απόκρυψης. Αυτός είναι, άλλωστε, ο λόγος για τον οποίον το άρθρο 7 παρ. 1 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ επιβάλλει την αποκάλυψη του αποδεικτικού υλικού μόνο κατά την επιγενόμενη αμφισβήτηση της σύλληψης ή της προσωρινής κράτησης με την άσκηση των προβλεπομένων στο νόμο ενδίκων βοηθημάτων (βλ. άρθρα 290 παρ. 1, 291 ΚΠΔ).

Σοβαρά προβλήματα πρακτικής εφαρμογής δημιουργούνται και από την ελλειπτική μεταφορά του άρθρου 7 της Οδηγίας στο νέο άρθρο 100 παρ.3 ΚΠΔ και την ατελή αφομοίωση των πορισμάτων της νομολογίας του ΕΔΔΑ. Ειδικότερα:

Πρώτον δεν προσδιορίζεται το απώτατο χρονικό σημείο, μέχρι το οποίο διαρκεί ο αποκλεισμός της πρόσβασης σε τμήμα της δικογραφίας. Η παράλειψη του Έλληνα νομοθέτη να ενσωματώσει στο άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ τη ρήτρα του άρθρου 7 παρ. 2 Οδηγίας, κατά την οποία η πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας πρέπει να εξασφαλισθεί «το αργότερο έως την υποβολή των στοιχείων της κατηγορίας στην κρίση του δικαστηρίου» δημιουργεί σοβαρό ρυθμιστικό κενό. Και τούτο, διότι παραμένει ασαφές αν η πλήρης πρόσβαση αποκαθίσταται το αργότερο

κατά την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο μετά την αμετάκλητη παραπομπή ή νωρίτερα ήδη κατά την εισαγωγή της υπόθεσης στο δικαστικό συμβούλιο. Υπέρ της τελευταίας αυτής εκδοχής θα μπορούσε να εισφερθεί το επιχείρημα ότι το δικαστικό συμβούλιο θεωρείται στο δικό μας δικονομικό σύστημα δικαστήριο που κρίνει επί της κατηγορίας με την έννοια του άρθρου 7 παρ. 2 Οδηγίας.

Δεύτερον, το άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ αρκείται στην παράθεση των δύο λόγων που σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο δικαιολογούν τον αποκλεισμό της πλήρους πρόσβασης (προστασία ζωής ή θεμελιωδών δικαιωμάτων τρίτων, σημαντικό δημόσιο συμφέρον) χωρίς να προσδιορίζει με τη δέουσα σαφήνεια τη φύση του αποκρουπτόμενου αποδεικτικού υλικού, αφήνοντας ανοικτή τη δυνατότητα αποκλεισμού της πρόσβασης ακόμη και σε αποδεικτικά στοιχεία που κλονίζουν την κατηγορία. Όμως η απόκρυψη τέτοιου είδους αποδεικτικών στοιχείων

“ Η διαχείριση αυτών των αλληλένδετων ζητημάτων θέτει υπό σοβαρή δοκιμασία την πρακτική εφαρμογή του άρθρου 100 παρ. 3 ΚΠΔ ”

θίγει εξ ορισμού το δικαίωμα του κατηγορουμένου σε δίκαιη δίκη, στο βαθμό που μπορεί να οδηγήσει σε άδικη καταδίκη. Από την άλλη μεριά, η νομολογία του ΕΔΔΑ δέχεται ότι η απόκρυψη επιβαρυντικών αποδεικτικών στοιχείων, η αντίκρουση των οποίων είναι καθοριστικής σημασίας, θίγει το δικαίωμα σε αποτελεσματική υπεράσπιση, σε βαθμό που δεν αφήνει περιθώριο στάθμισης με το δημό-

σιο συμφέρον ή δικαιώματα τρίτων (βλ. χαρακτηριστικά απόφαση *Minilashvili* κατά Ρωσίας της 5.6.2009).

Τρίτον, η πρακτική εφαρμογή του άρθρου 100 παρ. 3 ΚΠΔ προσκρούει σε σοβαρές δυσχέρειες. Ορισμένα πρακτικής φύσεως ερωτήματα: Θα πρέπει να γνωστοποιείται στον κατηγορούμενο το περιεχόμενο του αποκρουπτόμενου υλικού; Τηρείται αυτό το υλικό σε χωριστό «απόρρητο» φάκελο; Έχει ο παριστάμενος για την υποστήριξη της κατηγορίας πρόσβαση σε αυτό; Πώς ο κατηγορούμενος θα προσφύγει κατά της ανωτέρω διάταξης χωρίς να γνωρίζει ποιες είναι οι αποδείξεις στις οποίες δεν απέκτησε πρόσβαση; Θεωρείται αποκλεισμός της πρόσβασης η διαβεβαίωση του ανακριτή ότι υπάρχει επιπλέον παντελώς άσχετο με την κατηγορία αποδεικτικό υλικό, του οποίου η γνωστοποίηση είναι περιττή; Η διαχείριση αυτών των αλληλένδετων ζητημάτων θέτει υπό σοβαρή δοκιμασία την πρακτική εφαρμογή του άρθρου 100 παρ. 3 ΚΠΔ και μάλλον εξηγεί γιατί και η προηγούμενη διάταξη του άρθρου 12 Ν. 4236/2014 δεν αξιοποιήθηκε κατά τον πενταετή βίο της. Την ίδια τύχη μάλλον θα έχει και το νεαρό άρθρο 100 παρ. 3 ΚΠΔ, το οποίο μάλιστα θεσπίστηκε χωρίς να έχει ανακύψει στην πράξη περίπτωση στην οποία να κατέστη πράγματι αναγκαίος ο αποκλεισμός της πρόσβασης του κατηγορουμένου σε τμήμα της δικογραφίας. Εκτός αν ο νομοθέτης ήθελε απλώς, για λόγους καθαρά συμβολικούς, να προσθέσει ένα ακόμα κρίκο στην αλυσίδα των νομοθετικών προβλέψεων που υποβαθμίζουν τη θέση του κατηγορουμένου στο ισχύον δικονομικό σύστημα.

Η αύξηση του αριθμού των ανηλίκων κρατουμένων

Κώστας Κοσμάτος

Αναπλ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ

Ένα από τα βασικά πρόσφατα ευρήματα στη στατιστική ανάλυση των δεδομένων των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας αποτελεί η εξαιρετικά μεγάλη αύξηση του αριθμού των ανηλίκων. Όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία κρατουμένων που παρέχει η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής¹, οι ανήλικοι κρατούμενοι ηλικίας 15-18 ετών από το έτος 2020 έως και το 2024 κυμαίνονταν από 30 έως 36, ενώ την 1/1/2024 οι ανήλικοι κρατούμενοι ήταν τριάντα (30). Την επόμενη χρονιά (1/1/2025) ο αριθμός των ανηλίκων κρατουμένων εκτοξεύεται στους ογδόντα (80), δηλαδή αύξηση περίπου 170%. Τέλος στις 1/1/2026 ο αριθμός των ανηλίκων κρατουμένων ανήλθε στους εκατόν οκτώ (108), δηλαδή αύξηση 30% από το προηγούμενο έτος (2025) και αύξηση περίπου 350% από το 2024.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ 2020-2026 κατά την 1η ημέρα κάθε έτους

ΕΤΟΣ	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
ΑΝΗΛΙΚΟΙ 15-18 ετών	30	33	32	36	30	80	104

Τα αίτια της αυξητικής αυτής τάσης έχουν σίγουρα σχέση με την αυστηροποίηση της ποινικής νομοθεσίας των ανηλίκων τα τελευταία χρόνια, με τους Ν 5090/2024 και Ν 5172/2025. Ειδικότερα, οι βασικές αλλαγές που επήλθαν με τα παραπάνω πρόσφατα νομοθετήματα είναι οι εξής:

“ η πρόσφατη ποινική νομοθεσία των ανηλίκων στην Ελλάδα, ακολουθώντας το «μοντέλο της ανταπόδοσης», ενισχύει τις φυλακτικές κυρώσεις ”

α) Με το άρθρο 7 Ν 5090/2024 τροποποιήθηκε το άρθρο 54 ΠΚ και η διάρκεια του περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων αυξήθηκε από τα οκτώ (8) στα δέκα (10) έτη.

β) Με το άρθρο 29 Ν 5090/2024 τροποποιήθηκαν οι προϋποθέσεις για την επιβολή του περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων.

Έτσι, στην παρ. 1 του άρθρου 127 ΠΚ, προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής περιορισμού των ανηλίκων σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων σε όλες τις περιπτώσεις των κακουργημάτων και όχι μόνο σε κακουργήματα που εμπεριέχουν στοιχεία βίας ή στρέφονται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας.

¹ <https://tinyurl.com/dd8j4e6h>

Τούτο πρακτικά σημαίνει ότι έγινε δυνατή η επιβολή του περιορισμού και στις (συνήθεις στατιστικά για τους ανηλίκους) περιπτώσεις τέλεσης διακεκριμένων κλοπών².

γ) Με το άρθρο 25 Ν 5172/2025 προστέθηκε νέα παρ. 5 στη διάταξη του άρθρου 124 ΠΚ και προβλέπεται πλέον η δυνατότητα του δικαστηρίου ανηλίκων για αντικατάσταση των αναμορφωτικών μέτρων που έχει επιβάλει (όχι μόνο με άλλα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, αλλά) και με περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων με μέγιστη διάρκεια τα τρία (3) έτη, εφόσον η πράξη για την οποία επιβλήθηκαν αναμορφωτικά μέτρα πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 127 ΠΚ και κατά τη διάρκεια ισχύος των επιβληθέντων αναμορφωτικών μέτρων ασκήθηκε ποινική δίωξη για πράξη που, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα ή τα επιβληθέντα αναμορφωτικά μέτρα παραβιάζονται εξακολουθητικά.

δ) Με το άρθρο 36 του Ν 5172/2025 προστέθηκε στη διάταξη του άρθρου 287 παρ. 1 εδ. γ' ΚΠΔ περίπτωση κατ' εξαί-

ρηση παράταση της προσωρινής κράτησης των ανηλίκων για τρεις (3) επιπλέον μήνες, εφόσον πρόκειται για έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα που τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη ή με πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι (20) έτη για πράξη που εμπεριέχει στοιχεία βίας ή στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας.

ε) Με το άρθρο 36 Ν 5172/2025,

τροποποιήθηκε η διάταξη του άρθρου 287 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ και παρέχεται η δυνατότητα «τροπής» των περιοριστικών όρων που έχουν επιβληθεί σε ανηλίκους σε προσωρινή κράτηση, εάν οι περιοριστικοί όροι παραβιάζονται «επαναλαμβανόμενα» και ασκηθεί σε βάρος του ανηλίκου ποινική δίωξη για έγκλημα για το οποίο μπορεί να επιβληθεί περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων.

Είναι προφανές ότι η διεύρυνση των προϋποθέσεων της επιβολής του περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων, η αύξηση της διάρκειάς του, οι νέοι «τρόποι» επιβολής προσωρινής κράτησης και για μεγαλύτερο χρόνο επηρέασαν καταλυτικά την αύξηση του αριθμού των ανηλίκων κρατουμένων την τελευταία διετία.

Μολοντί η γενική τάση που κυριαρχεί στην Ευρώπη για τη μεταχείριση των ανηλίκων δραστών αφορά την ενίσχυση των εξωδραματικών μέτρων διαπαιδαγώγησης και αρωγής και τον περιορισμό στο ελάχιστο των στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων, η πρόσφατη ποινική νομοθεσία των ανηλίκων στην

Ελλάδα, ακολουθώντας το «μοντέλο της ανταπόδοσης», ενισχύει τις φυλακτικές κυρώσεις υπό το σύνθημα της «μηδενικής ανοχής» που θα δράσει προληπτικά και θα μειώσει την παραβατικότητα των ανηλίκων.

Η θέση αυτή του σύγχρονου ποινικού νομοθέτη στη χώρα μας είναι ιδιαίτερα αντιφατική, εάν αναλογιστεί κανείς ότι στην Έκθεση της Επιτροπής για την «Εθνική Στρατηγική για την πρόληψη της βίας και της παραβατικότητας των Ανηλίκων 2025-2030: Δίπλα στα παιδιά – Απέναντι στη βία»³ ρητά αναφέρεται ότι «Συμπερασματικά, οι πρόσφατες ευρωπαϊκές τάσεις και πρακτικές δείχνουν ότι τα συστήματα που επικεντρώνονται στη μείωση της ποινικοποίησης και του ποινικού εγκλεισμού των παιδιών, στην αποκατάσταση των σχέσεων και στην ενίσχυση των δικαιωμάτων τους έχουν τη δυνατότητα να επιφέρουν σημαντικά θετικά αποτελέσματα. Επενδύοντας σε αυτές τις προσεγγίσεις, οι χώρες μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός πιο δίκαιου και υποστηρικτικού συστήματος δικαιοσύνης για ανήλικους».

Είναι, τέλος, χαρακτηριστικό ότι το «μοντέλο της ανταπόδοσης» παρουσιάζεται ως απολύτως αναποτελεσματικό στην παραπάνω Έκθεση της Επιτροπής με βάση τα διεθνή δεδομένα. Όπως σημειώνεται, το μοντέλο αυτό, το οποίο δίνει προτεραιότητα στην επιβολή στερητικών της ελευθερίας μέτρων έχει εφαρμοστεί στην Αγγλία και στην Ουαλία και οδήγησε σε αύξηση των ποσοστών της υποτροπής των ανηλίκων από 40% έως 60%. Η αποτυχία της πολιτικής αυτής, άλλωστε, οδήγησε την Ουαλία να αλλάξει προσανατολισμό και να εφαρμόσει το μοντέλο «Πρώτα Παιδιά, Έπειτα Παραβάτες» (Children First, Offenders Second - CFOS), το οποίο εστιάζεται στα δικαιώματα των παιδιών, όπως αυτά κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC), καταγράφοντας μείωση του αριθμού των νεοεισερχόμενων στο δικαστικό σύστημα κατά 70%. Παράλληλα, στη Σκωτία, η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου το 2022, με το οποίο απαγορεύθηκε η φυλάκιση των ανηλίκων και δόθηκε έμφαση σε εναλλακτικές μορφές φροντίδας και στήριξής τους, οδήγησε σε σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά υποτροπής σε σύγκριση με εκείνα που περνούν μέσα από τα συστήματα εγκλεισμού.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η ελληνική Πολιτεία «πατά σε δύο βάρκες»: από τη μία η Επιτροπή που συνέστησε ο Πρωθυπουργός («Σύσταση, συγκρότηση και λειτουργία Επιτροπής Εμπειρογνομώνων για την πρόληψη και αντιμετώπιση των φαινομένων βίας και παραβατικότητας ανηλίκων», ΦΕΚ 1587 Β'/8-3-2024) κάνει λόγο για την ανάγκη πολιτικών που δεν έχουν στο επίκεντρό τους τον εγκλεισμό και από την άλλη το Υπουργείο Δικαιοσύνης, χωρίς τη δέουσα τεκμηρίωση θεσπίζει (στον ίδιο χρόνο) το ακριβώς αντίθετο.

Με βάση τα παραπάνω, και έχοντας ως δεδομένο ότι η προτεραιότητα στην κατασταλτική προσέγγιση για τους ανήλικους

“θα πρέπει να παγιωθούν πολιτικές που να υιοθετήσουν τη βασική αρχή της διαπαιδαγώγησης ως τον βασικό μοχλό άσκησης αντεγκληματικής πολιτικής”

² Σημειώνεται ότι με το Ν 4637/2019 επήλθε τροποποίηση του άρθρου 374 ΠΚ, με την οποία προστέθηκε εκ νέου στις διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής η τέλεση της πράξης από δύο ή περισσότερους που είχαν οργανωθεί με σκοπό την τέλεση κλοπών και με το Ν 5039/2023, προστέθηκε εκ νέου η περίπτωση της τέλεσης της πράξης από πρόσωπο που διαπράττει κλοπές κατ' επάγγελμα.

³ Βλ. Εθνική Στρατηγική για την πρόληψη της βίας και της παραβατικότητας των Ανηλίκων 2025-2030, σελ. 25, διαθέσιμο σε <https://tinyurl.com/4ut9yaj4>

δράστες οδηγεί στην ουσιαστική ακρήστευσή τους, επιτείνει τον στιγματισμό τους και τους θέτει de facto στο περιθώριο, θα πρέπει να παγιωθούν πολιτικές που να υιοθετήσουν τη βασική

αρχή της διαπαιδαγώγησης ως τον βασικό μοχλό άσκησης αντεγκληματικής πολιτικής, που (και κατά τα διεθνή πρότυπα) θα πρέπει να διέπει την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων. ●

Τα αδικήματα της υποβοήθησης παράνομης εισόδου και της άνευ νομίμων διατυπώσεων παραμονής αλλοδαπών στην Ελλάδα υπό το πρίσμα της Νομολογίας του ΔΕΕ

Βασίλειος Πετρόπουλος

Επίκουρος Καθηγητής Ποινικού Δικαίου Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Τον Ιούνιο του 2025 εξεδόθη σε τμήμα μείζονος σύνθεσης η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-460/23 (ψευδοποιημένη ως «Kinsa») κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος του πρωτοβάθμιου ποινικού δικαστηρίου (Πλημμελειοδικείου) της Μπολόνια¹. Σε αυτήν το ΔΕΕ ερμήνευσε τα όρια εφαρμογής της οδηγίας 2002/90/ΕΚ για τον ορισμό της υποβοήθησης της παράνομης εισόδου, διέλευσης και διαμονής και της απόφασης/πλαίσιο 2002/946/ΔΕΥ για την ενίσχυση του ποινικού πλαισίου για την πρόληψη της υποβοήθησης της παράνομης εισόδου, διέλευσης και διαμονής² υπό το πρίσμα των άρθρων 52, παράγραφος 1, 2, 3, 6, 7, 17 και 18 του ΧΘΔΕΕ.

ραιότητα των δύο ανηλίκων κοριτσιών, ενώ υπέβαλε και αίτηση διεθνούς προστασίας, η οποία εκκρεμούσε. Η μητρική της σχέση με τη μία ανήλικη επιβεβαιώθηκε κατόπιν εξέτασης. Σε δεύτερο χρόνο οι κοινωνικές υπηρεσίες της Ιταλίας επιβεβαίωσαν ότι και η δεύτερη βρισκόταν υπό την ευθύνη της (C-460/23 σκέψεις 20-26).

Το αιτούν πρωτοβάθμιο δικαστήριο διεπίστωσε ότι η συμπεριφορά της ΟΒ πληροί την ειδική υπόσταση της οικείας ποινικής διάταξης. Διεπίστωσε επίσης ότι οι προβλεπόμενες στον εθνικό νόμο εξαιρέσεις από την εφαρμογή αυτής για ανθρωπιστικούς λόγους, αναφέρονταν σε αλλοδαπούς που βρίσκονται ήδη στην Ιταλία (σκέψη 27). Ακολουθώντας έθεσε το ερώτημα, εάν τόσο το εσωτερικό δίκαιο όσο και η ανωτέρω ενωσιακή νομοθεσία, επί της οποίας αυτό εδράζεται, αντιβαίνουν στον ΧΘΔΕΕ και, περαιτέρω, εάν το ενωσιακό δίκαιο, για να είναι σύμφωνο με τον ΧΘΔΕΕ και την αρχή της αναλογικότητας, θα έπρεπε να εξαιρεί υποχρεωτικά τις ενέργειες ανθρωπιστικού χαρακτήρα από την έννοια της αξιόποινης υποβοήθησης της παράνομης εισόδου, αντί να παραχωρεί στα Κράτη-Μέλη τη διακριτική ευχέρεια να το πράττουν (σκέψεις 30, 31). Με τον τρόπο αυτό το ΔΕΕ κλήθηκε να κρίνει επί της συμβατότητας και των ίδιων των ενωσιακών διατάξεων με τον ΧΘΔΕΕ.

Το Δικαστήριο υπογράμμισε την ευρεία διατύπωση της έννοιας της υποβοήθησης παράνομης εισόδου (σκέψεις 40-42), κρίνοντας, εν τέλει, ότι η συμπεριφορά της ΟΒ δεν ενέπιπτε σε αυτή, αλλά αποτελούσε έκφραση της επιμέλειας που αυτή ασκούσε επί των ανηλίκων (σκέψη 45). Εξετάζοντας τα άρθρα 7 και 24 ΧΘΔΕΕ, το ΔΕΕ τόνισε ότι το δικαίωμα του παιδιού να διαβιεί εντός της οικογενείας του και σε ασφαλές περιβάλλον, σύμφωνα με το βέλτιστο συμφέρον του, αποκλείει την ποινικοποίηση της υπό εξέταση συμπεριφοράς της (σκέψεις 46-51, 53, 56,77). Τα ανωτέρω, κατά το ΔΕΕ, επιρρωνύονται και εκ του ότι η ΟΒ είχε ζητήσει διεθνή προστασία, ώστε από την εξέταση του ά. 18 ΧΘΔΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 31 της Σύμβασης της Γενεύης, να μην μπορεί να υποβληθεί σε ποινικές κυρώσεις (σκέψη 65). Το ΔΕΕ, ωστόσο, υπό το πρίσμα του ά. 2 του Πρωτοκόλλου της Σύμβασης του Παλέρμο, διευκρίνισε ότι, πάντως, ποινική ευθύνη εν γένει δεν αποκλείεται, όταν, υπό το πρόσχημα οικογενειακών δεσμών, επιδιώκονται άλλοι σκοποί (σκέψεις 66-67). Μετά ταύτα το Δικαστήριο εν προκειμένω απεφάνθη, πως η

Κατά τα πραγματικά περιστατικά, στις 27 Αυγούστου 2019 η ΟΒ αφίχθη στην Μπολόνια από τρίτη χώρα συνοδευόμενη

από δύο ανήλικες, τις οποίες παρουσίασε ως κόρη και ανιψιά της, της οποίας φερόταν επίσης να έχει αναλάβει την επιμέλεια, κάνοντας χρήση πλαστών διαβατηρίων. Συνελήφθη και της ασκήθηκε δίωξη για το αδίκημα της υποβοήθησης τρίτων σε παράνομη είσοδο³ και για κατοχή πλαστών εγγράφων, όχι όμως και για παράνομη είσοδο στη χώρα. Η ίδια ισχυρίστηκε ότι είχε εγκαταλείψει τη χώρα της

“ Η ποινικοποίηση μόνης της παραμονής του αλλοδαπού ενδέχεται να αντίκειται στο πνεύμα της ίδιας της ενωσιακής νομοθεσίας ”

λόγω απειλών κατά της ζωής και της οικογενείας της από τον πρώην σύντροφό της και ότι φοβόταν για τη σωματική ακε-

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62023CJ0460> Πέραν του κειμένου της απόφασης για πρόσθετες πληροφορίες πρβλ. <https://kinsa-case.eu/> και Mitsilegas, European Journal of Migration and Law, 2025, 329-341. <https://doi.org/10.1163/15718166-12340204>

² Σημειωτέον ότι εξελίσσεται η διαδικασία έκδοσης οδηγίας προς αντικατάσταση αυτών. Πρβλ.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0755>

³ Η μείζων απαξία σε σχέση με την απλή είσοδο δικαιολογείται εν όψει της κυριαρχίας επί της διαδικασίας αποφυγής των νομίμων ελεγκτικών μηχανισμών. Αντί πολλών Χατζόπουλος, ΠοινΧρ 2019, 391 επ., Συμεωνίδου-Καστανίδου, ΠοινΧρ 2018, 262 επ., Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της παράνομης μετανάστευσης, 2009, σ. 177 επ. Πρβλ. πάντως και ΑΠ 915/2020 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

συμπεριφορά αυτή «δεν στοιχειοθετεί το γενικό αδίκημα της υποβοήθησης της παράνομης εισόδου...» καθώς και ότι η εθνική νομοθεσία που ποινικοποιεί μια τέτοια συμπεριφορά αντίκειται στις προβλέψεις του ΧΘΔΕΕ (σκέψη 73).

Τα ανωτέρω, παρά την ιδιαιτερότητα των υπό εξέταση πραγματικών περιστατικών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν εν γένει και κατά την εφαρμογή των ά. 24 επ. του ν. 5038/2023. Ειδικότερα, όπως αναφέρει και το ΔΕΕ (σκέψη 66), η ποινικοποίηση της συμπεριφοράς αυτής θα πρέπει να λαμβάνει χώρα υπό το πρίσμα και του πρωτοκόλλου του Παλέρμιο περί της διακίνησης των μεταναστών, με παράλληλη προστασία των δικαιωμάτων των ίδιων των μεταναστών. Πρέπει, επομένως, να εξετάζονται ανά περίπτωση τα πραγματικά περιστατικά που δύνανται εν γένει να δικαιολογούν την εν λόγω πράξη διακίνησης, κατά την στάθμιση του ά. 25 ΠΚ, και για τους διενεργούντες αυτήν⁴. Μάλιστα, κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της νέας ενωσιακής νομοθεσίας έχει προταθεί, οι περιπτώσεις ανθρωπιστικής δράσης να τίθενται εξ αρχής εκτός ειδικής υπόστασης⁵. Μια τέτοια θέση δεν φαίνεται εν προκειμένω να υιοθετείται από το Δικαστήριο a priori, αλλά μόνον εν όψει των πραγματικών περιστατικών της κάθε υπόθεσης (σκέψη 72).

Διο μίγες περίπου μετά την ανωτέρω απόφαση, ο Έλληνας νομοθέτης, με το ά. 27 του ν. 5226/2025, προχώρησε σε αυστηροποίηση των ποινών του ά. 83 του ν. 3386/2005 για την άνευ νομίμων διατυπώσεων είσοδο και έξοδο αλλοδαπών από την χώρα, εισάγοντας παράλληλα και μια νέα ειδική υπόσταση, εκείνη της αξιόποινης παραμονής. Ο νομοθέτης δηλώνει πως επιδιώκει την αναμόρφωση του πλαισίου και των διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών, δηλαδή των διατάξεων του ν. 3907/2011, με τον οποίο είχε ήδη ενσωματωθεί η σχετική οδηγία 2008/115/EK στο ελληνικό δίκαιο⁶. Περαιτέρω, μάλιστα, δηλώνει πως λαμβάνει υπόψιν του και τις κατευθύνσεις της πρότασης του κανονισμού, ο οποίος πρόκειται να αντικαταστήσει την ανωτέρω οδηγία και ο οποίος, πάντως, βρίσκεται υπό διαμόρφωση⁷. Ειδικά επί του νέου

“η ειδική υπόσταση της αξιόποινης παραμονής, για να έχει την ποιότητα της lex certa, πρέπει να περιγράφει συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη”

σκήριο a priori, αλλά μόνον εν όψει των πραγματικών περιστατικών της κάθε υπόθεσης (σκέψη 72).

Διο μίγες περίπου μετά την ανωτέρω απόφαση, ο Έλληνας νομοθέτης, με το ά. 27 του ν. 5226/2025, προχώρησε σε αυστηροποίηση των ποινών του ά. 83 του ν. 3386/2005 για την άνευ νομίμων διατυπώσεων είσοδο και έξοδο αλλοδαπών από την χώρα, εισάγοντας παράλληλα και μια νέα ειδική υπόσταση, εκείνη της αξιόποινης παραμονής. Ο νομοθέτης δηλώνει πως επιδιώκει την αναμόρφωση του πλαισίου και των διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών, δηλαδή των διατάξεων του ν. 3907/2011, με τον οποίο είχε ήδη ενσωματωθεί η σχετική οδηγία 2008/115/EK στο ελληνικό δίκαιο⁶. Περαιτέρω, μάλιστα, δηλώνει πως λαμβάνει υπόψιν του και τις κατευθύνσεις της πρότασης του κανονισμού, ο οποίος πρόκειται να αντικαταστήσει την ανωτέρω οδηγία και ο οποίος, πάντως, βρίσκεται υπό διαμόρφωση⁷. Ειδικά επί του νέου

ά. 83 του ν. 3386/2005, σε ό,τι αφορά στη νέα ειδική υπόσταση της αξιόποινης παραμονής, πέραν του ότι, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, δεν εφαρμόζεται στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας ή στους αιτούντες άσυλο, των οποίων η αίτηση δεν έχει κριθεί οριστικά, θα πρέπει να παρατηρηθούν τα ακόλουθα:

Κατά πρώτον η ποινικοποίηση μόνης της παραμονής του αλλοδαπού ενδέχεται να αντίκειται στο πνεύμα της ίδιας της ενωσιακής νομοθεσίας, στην οποία ο νομοθέτης αναφέρεται. Η οδηγία 2008/115/EK στοχεύει στην ταχεία επιστροφή πολιτών τρίτων χωρών στις χώρες τους. Αυτή καθυστερεί, όταν εις βάρος τους ξεκινούν ποινικές διαδικασίες, και μάλιστα ακόμα κι όταν αυτές καταλήγουν σε μη έκταση της ποινής. Αυτά έχουν πολλαπλώς επισημανθεί και από το ίδιο το ΔΕΕ (ΔΕΕ C-61/11 PPU El Dridi, C-329/11 Achughbadian σκέψη 40)⁸. Γι' αυτό και ο νομοθέτης στην αιτιολογική έκθεση παραδέχεται την κατ' εξαίρεση εφαρμογή της ποινικής διάταξης μόνο σε βάρος πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν έχουν συμμορφωθεί με την υποχρέωση οικειοθελούς αναχώρησης και ως προς τους οποίους έχει εξαντληθεί ανεπιτυχώς η διαδικασία απομάκρυνσής τους (αναγκαστικής επιστροφής)⁹, χωρίς ωστόσο να εξειδικεύει περαιτέρω, το πότε αυτό θα συμβαίνει¹⁰. Πάντως μια εν εξελίξει τέτοια διαδικασία φαίνεται να αποκλείει την εφαρμογή της διάταξης.

Κατά δεύτερον μια σύμφωνη με το ά. 2 ΠΚ εφαρμογή του ά. 83 παρ. 1 του ν. 3386/2005, ως προς την πράξη της αξιόποινης παραμονής, προϋποθέτει πως θα πρέπει να έχει διαπιστωθεί ότι έχει «εξαντληθεί ανεπιτυχώς η διοικητική διαδικασία απομάκρυνσης» του αλλοδαπού πριν την άσκηση της εις βάρος του ποινικής δίωξης, αλλά και ότι και η εν λόγω διαδικασία θα πρέπει να έχει λάβει χώρα μετά την έναρξη ισχύος του νόμου. Κι αυτό, γιατί η αποτυχία της διαδικασίας αυτής συμπροσδιορίζει την σύμφωνη με το ενωσιακό δίκαιο έκταση εφαρμογής της ειδικής υπόστασης της αξιόποινης παραμονής, και επομένως θα πρέπει και επ' αυτής να εφαρμόζεται το ά. 2 ΠΚ. Καθώς δε η διαδικασία αυτή περιγράφει διοικητικό μέτρο προς αποκατάσταση της νομιμότητας, το γεγονός ότι αυτή μπορεί να είχε λάβει χώρα κάποια στιγμή πριν την έναρξη του νόμου, δεν κωλύει την επανάληψή της¹¹.

⁴ Αναλόγως λ.χ. προς τα πραγματικά περιστατικά της ΤριμΠλημΘεο 9802/2024 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) ή και τον ειδικό λόγο άρσης του αδικού του ά. 25 παρ. 6 του ν. 5038/23 Πρβλ. Χατζόπουλο, ΕιδΠοινΝ (Παύλου/Σάμιος) Αλλοδαποί ΙΙ, σελ. 15.

⁵ <https://www.commissie-meijers.nl/wp-content/uploads/2025/03/CM2503.pdf> - έτσι η εν λόγω «επιτροπή εμπειρογνομώνων» (επιτροπή Meijers).

⁶ Κατά τον νομοθέτη «κοκοπείται η μείωση των μεταναστευτικών ροών στη χώρα μας, μέσω της ενίσχυσης της αυστηρότητας και της αποτρεπτικής δυναμικότητας των ποινικών ρυθμίσεων που διέπουν την ελληνική έννομη τάξη». Έτσι όμως εργαλειοποιείται το ποινικό δίκαιο, πρβλ. και Epik, <https://verfassungsblog.de/das-strafrecht-als-mittel-der-migrationskontrolle/>

⁷ Πρβλ. ά. 2 στοιχ. β του ν. 5226/25, με αναφορά στο COM (2025) 101 final.

⁸ Στη θεωρία αντί πολλών Νάιντος, ΠοινΔικ2016, 1076 επ., Hörich/Bergmann NJW 2012, 3339 επ. Έτσι και η επιστημονική υπηρεσία της Βουλής, https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576eff/13037689_1.pdf

⁹ Προς τούτο επικαλείται και τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καθιέρωση κοινού εγχειριδίου περί επιστροφής, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32017H2338>, αλλά και τη νομολογία του ΔΕΕ (ΔΕΕ C-61/11 PPU, σκέψη 52, 60 C-329/11 σκέψη 46,48,50), η οποία ωστόσο ακριβώς τονίζει τον εξαιρετικό χαρακτήρα της ποινικής διάταξης.

¹⁰ Εύστοχα ο Νάιντος ΠοινΔικ 2016, 1077,1078, έχοντας εξετάσει και το ά. 182 παρ. 1 ΠΚ1950, παρατηρούσε ότι το πεδίο εφαρμογής για το ποινικό δίκαιο είναι ιδιαίτερα περιορισμένο, από τη στιγμή που υπάρχει δυνατότητα κράτησης (στο τωρινό ά. 16 του ν. 5226/25). Έτσι και Hörich/Bergmann NJW 2012, 3339 επ. 3341 επ. με αναλυτική επιχειρηματολογία για την αντίστοιχη προβληματική στη Γερμανία.

¹¹ Σημαντήρας, Διοικητικές Κυρώσεις, 2021, σελ. 46 επ.

Κατά τρίτον η ειδική υπόσταση της αξιόποινης παραμονής, για να έχει την ποιότητα της *lex certa*, πρέπει να περιγράψει συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη, η οποία να διακρίνεται από την παράνομη είσοδο. Από τον ορισμό της παράνομης παραμονής (ά. 4 περ. ιγ ν. 5038/23), και τα ά. 5 επ., αλλά και 19 παρ. 2 του ν. 5038/23, προκύπτει ότι στη βάση του ειδικότερου αδικού αυτής βρίσκεται κατεξοχήν η παράλειψη εξόδου του αλλοδαπού από την χώρα εντός της συγκεκριμένης προθεσμίας που του έχει ταχθεί στη λογική ενός αδικήματος γνήσιας παράλειψης¹². Υπό την έννοια αυτή, όπως ορθώς φαίνεται να δέχεται και ο νομοθέτης, ο επιτακτικός κανόνας συμπληρώνεται «επικοινωνιακά» από την ανωτέρω αναφερθείσα διοικητική διαδικασία, η οποία και συγκαθορίζει την έλλειψη των νομίμων διατυπώσεων της παραμονής του αλλοδαπού. Πάντως η ανα-

¹² Πρβλ. και BeckOK StGB/Dastis AufenthG § 95 πλαγιάρ. 56-60 και για την έννοια των νομίμων διατυπώσεων Χατζόπουλος, ΕιδΠοινΝ (Παύλου/Σάμιος) Αλλοδαποί Ι, σελ. 20.

λογία αδικού πράξης και επαπειλούμενης ποινής στο συγκεκριμένο αδίκημα προβληματίζει, εάν αναλογιστεί κανείς ότι η παραβίαση των εν λόγω νομίμων διατυπώσεων έως πρόσφατα επέσυρε απλώς τις διοικητικές κυρώσεις του ά. 20 παρ. 2 του ν. 5038/2023 αλλά και ότι η εφαρμογή της ποινικής διάταξης εις βάρος του αλλοδαπού έχει χαρακτήρα επικουρικό έναντι της διοικητικής διαδικασίας απομάκρυνσής του, όπως δέχεται και ο ίδιος ο νομοθέτης.

Κλείνοντας, όπως έχει επισημανθεί και από την επιστημονική υπηρεσία της Βουλής, η προβλεπόμενη διάρκεια της κράτησης του ά. 16 του 5226/2025 υπερβαίνει το προβλεπόμενο χρονικό πλαίσιο της οδηγίας¹³ Η αντινομία δεν αίρεται με την αναφορά του Νομοθέτη στον προτεινόμενο χρόνο κράτησης του υπό διαμόρφωση νέου Κανονισμού, από τη στιγμή που αυτός δεν έχει ολοκληρωθεί.

¹³ Πρβλ. και ΔΕΕ Kadzoev, C-357/09.

Η προβληματική του αδικήματος της επικίνδυνης οδήγησης (290^Α ΠΚ) και οι σχετικές διακρίσεις των μορφών διακινδύνευσης

Μαριζάννα Κίικρη

Δικηγόρος στον Άρειο Πάγο, Μέλος ΕΕΠ, Επιστημονικός Συνεργάτης Βουλής των Ελλήνων, Αναπληρώτρια γραμματέας επιστημονικού συνδέσμου «Οι Ποινολόγοι»

1. Με τη θέσπιση του νέου Ποινικού Κώδικα το 2019, και την προσθήκη του άρθρου 290^Α, εισήχθη ως αυτοτελές αδίκημα η επικίνδυνη οδήγηση, στοχεύοντας στην προστασία της οδικής ασφάλειας και στην ενίσχυση της ποινικής αυστηρότητας έναντι των οδηγών που επιδεικνύουν επικίνδυνες οδηγικές συμπεριφορές. Το ανωτέρω άρθρο τροποποιήθηκε με το άρθρο 59 του Ν. 4855/2021 καθώς και με το άρθρο 66 του Ν. 5039/2023.

Το παρόν έγκλημα τελείται κατά τη συγκοινωνία στους δρόμους ή στις πλατείες από οδηγό οποιασδήποτε κατηγορίας οχήματος, λεωφορείου, φορτηγού, αυτοκινήτου, μοτοσυκλέτας, μοτοποδηλάτου κλπ.

Στην ως άνω διάταξη τυποποιούνται δύο κατηγορίες επικίνδυνων συμπεριφορών οδήγησης: (i) αυτή που οφείλεται στην κατάσταση του ίδιου του οδηγού, μολονότι δεν είναι σε θέση να οδηγήσει με ασφάλεια λόγω της κατανάλωσης οινοπνεύματος, χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών ή λόγω σωματικής ή πνευματικής εξάντλησης και (ii) αυτή που οφείλεται σε ειδικότερο τρόπο οδήγησης, δηλαδή:

1. από αυτόν που οδηγεί όχημα μολονότι δεν είναι σε θέση να το πράξει με ασφάλεια εξαιτίας της κατανάλωσης οινοπνεύματος ή χρήσης ναρκωτικών ουσιών ή λόγω σωματικής ή πνευματικής εξάντλησης, ή από αυτόν που οδηγεί όχημα σε εθνικές ή περιφερειακές οδούς αντίστροφα στο ρεύμα

της εκάστοτε κατεύθυνσης ή σε πεζοδρόμους, πεζοδρόμια ή πλατείες, ή

- 2.** οδηγεί όχημα που είναι τεχνικά ανασφαλές ή με ανασφαλή τρόπο φορτωμένο ή προβαίνει κατά την οδήγηση σε επικίνδυνους ελιγμούς ή μετέχει σε αυτοσχέδιους αγώνες, ή
- 3.** από αυτόν που οδηγεί όχημα σε αυτοκινητόδρομο ή σε οδό ταχείας κυκλοφορίας με ταχύτητα που υπερβαίνει το επιτρεπόμενο όριο ταχύτητας κατά τουλάχιστον 60 χλμ ανά ώρα και αν πρόκειται για λεωφορείο ή φορτηγό κατά τουλάχιστον 30 χλμ ανά ώρα, ή εντός κατοικημένης περιοχής ή σε άλλο οδικό δίκτυο με ταχύτητα που υπερβαίνει το επιτρεπόμενο όριο ταχύτητας κατά τουλάχιστον 40 χλμ ανά ώρα και αν πρόκειται για λεωφορείο ή φορτηγό κατά τουλάχιστον 20 χλμ ανά ώρα, ή
- 4.** οδηγεί όχημα στη λωρίδα έκτακτης ανάγκης εκτός των περιπτώσεων αποκλειστικού προορισμού της.

Για την τέλεση του αδικήματος που περιγράφεται στην ανωτέρω παράγραφο 1 του άρθρου 290^Α ΠΚ ο νόμος αξιώνει δόλο (αρκεί και ενδεχόμενος) που ενέχει τη θέληση οδήγησης οχήματος στους δρόμους και πλατείες κατά τον προπεριγραφέντα τρόπο και συνθήκες και γνώση ότι από αυτή μπορεί να προκύψει κίνδυνος σε άνθρωπο ή ξένα πράγματα ή σε κοινωνικές εγκαταστάσεις. Μεταξύ της ανωτέρω περιγραφόμενης συμπεριφοράς και του αποτελέσματος πρέπει να υπάρχει αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος.

Ο δράστης του εγκλήματος που περιγράφεται στην παράγραφο -1- του άρθρου 290^Α ΠΚ τιμωρείται, αν δεν προβλέπονται βαρύτερες κυρώσεις σε άλλες διατάξεις:

αα) με φυλάκιση έως τρία (3) έτη, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα,

ββ) με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο,

γγ) με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη, αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ή προκάλεσε σημαντική βλάβη σε κοινωφελείς εγκαταστάσεις,

δδ) με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών, αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο άλλου. Αν προκλήθηκε ο θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει ισόβια κάθειρξη.

Στην παράγραφο 2 του άρθρου ρυθμίζεται η διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας στους δρόμους από αμέλεια. Ειδικότερα ορίζεται ότι όποιος προκαλεί από αμέλεια τη διατάραξη της συγκοινωνίας από την οποία μπορεί να προκύψει κίνδυνος για ξένα πράγματα ή για άνθρωπο τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο έτη ή χρηματική ποινή.

II. Μερίδα της θεωρίας (βλ. Γεώργιος Συλίκος, στην Ερμηνεία και Πράξη σε καίρια πεδία των νέων Ποινικών Κωδίκων) καταλογίζει αοριστία στην εν λόγω διάταξη κυρίως ως προς τις έννοιες «σωματική και πνευματική εξάντληση», «τεχνικά ανασφαλές όχημα», «επικίνδυνοι ελιγμοί».

Όπως έχει υποστηριχθεί, σε ό,τι αφορά το στοιχείο α' της πρώτης παραγράφου, αν ο δράστης βρισκόταν σε τέτοια κατάσταση μειωμένων αντανάκλαστικών ώστε να μην μπορούσε να διεκπεραιώσει το έργο της συγκοινωνίας με ασφάλεια, δηλαδή να μη μπορούσε να εξασφαλίσει ότι θα πετύχαινε την κίνηση στην οδό χωρίς κίνδυνο, τούτη η μειωμένη αντίδρασή του πρέπει να οφείλεται σε συγκεκριμένους λόγους, που αποτελούν προγενέστερα περιστατικά, που συνέβησαν στον εαυτό του. Ειδικότερα πρέπει να οφείλεται σε κατανάλωση οιοπνεύματος, σε χρήση ναρκωτικών ουσιών, σε κατανάλωση του σώματός του ή σε πνευματική κόπωση, που επιφέρουν γενική αδυναμία (σωματική ή πνευματική).

Στο άρθρο 290^Α ΠΚ δεν προσδιορίζεται ο τρόπος με τον οποίο αποδεικνύεται κάποιο από τα περιστατικά του στοιχείου α' της πρώτης παραγράφου, δηλαδή τα περιστατικά της βιολογικής-φυσικής του κατάστασης, στα οποία πρέπει να έχει εμπλακεί ο δράστης πριν την οδήγηση του οχήματος και κατά συνέπεια ισχύουν οι γενικοί κανόνες για την απόδειξη σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΚΠΔ (Λάμπρος Τσόγκας, Αντεισαγγελέας Εφετών Θράκης, Αναγκαίες επισημάνσεις στην εφαρμογή του άρθρου 290^Α ΠΚ).

Το στοιχείο β' της πρώτης παραγράφου εφαρμόζεται όταν ο δράστης (χωρίς να απαιτείται να έχει προηγηθεί κάποιο από τα προαναφερθέντα περιστατικά του α' στοιχείου) εκδηλώνει συμπεριφορά από τις πιο κάτω τέσσερις αναφερόμενες:

- οδηγεί όχημα σε εθνικές ή περιφερειακές οδούς αντίστροφα στο ρεύμα της εκάστοτε κατεύθυνσης ή σε πεζοδρόμους, πεζοδρόμια ή πλατείες, ή
- οδηγεί όχημα, που είναι τεχνικά ανασφαλές ή με ανασφαλή τρόπο φορτωμένο ή
- προβαίνει κατά την οδήγηση σε επικίνδυνους ελιγμούς ή
- μετέχει σε αυτοσχέδιους αγώνες.

Εκείνο, που πρέπει να αποσαφηνιστεί είναι ότι στην 1η ή την 3η ή την 4η μορφή συμπεριφοράς ο δράστης πρέπει να προχωρά στην μυσική ενέργεια οδήγησης, που ενέχει χαρακτηριστικό ανασφαλούς συμπεριφοράς στην οδήγηση καθεαυτή. Στην 2η όμως μορφή συμπεριφοράς απαιτείται προγενέστερη μυσική ενέργεια (του ίδιου ή τρίτου προσώπου), που αφορά την εσφαλμένη φόρτωση του οχήματος ή την ελαττωματική τεχνική του κατάσταση, το οποίο ακολούθως ο ίδιος ανέλαβε την ευθύνη να οδηγήσει. Η αναγκαία εδώ διακρίβωση αφορά την έκταση του τεχνικού ελαττώματος του οχήματος ή της πλημμελούς φόρτωσης. Και οι δύο αυτές προγενέστερες καταστάσεις (τεχνικό ελάττωμα, ανασφαλής φόρτωση) πρέπει να φτάνουν μέχρι του σημείου, που η μεταγενέστερη οδήγηση πια του οχήματος από τον δράστη θα είναι ανασφαλής, δηλαδή από τη θέση του σε κυκλοφορία δεν θα υπάρχουν οι εγγυήσεις της ασφαλούς κίνησής του. Έτσι το τεχνικό ελάττωμα ή η ανασφαλής φόρτωση του πρέπει να αποτελούν αιτία για την πιθανότητα τούτο να ανατραπεί, να εκτραπεί της πορείας του, να αναφλεγεί, να μετατοπιστεί το φορτίο του κατά τη μετέπειτα οδήγησή του.

Χαρακτηριστικό δε είναι ότι και η Εισαγγελία Εφετών Θεσσαλονίκης εξέδωσε κατευθυντήριες οδηγίες για την ορθή εφαρμογή του 290^Α ΠΚ με παραδείγματα παραβάσεων που συνιστούν επικίνδυνη οδήγηση και οδηγίες για τα αυτόφωρα, όπως :

- Οδήγηση υπό την επήρεια οιοπνεύματος με ποσοστό άνω του 0,80 χιλιοστών του γραμμαρίου ανά λίτρο εκπνεόμενου αέρα, σύμφωνα με μετρήσεις αλκοολόμετρου.
- Υπέρβαση του επιτρεπόμενου ορίου ταχύτητας κατά τουλάχιστον 50 χλμ./ώρα εντός κατοικημένης περιοχής, ή 30 χλμ./ώρα για λεωφορεία και φορτηγά.
- Επαναλαμβανόμενη παραβίαση κόκκινου σηματοδότη σε περισσότερες από μία διασταυρώσεις.
- Συνεχής αλλαγή λωρίδων κυκλοφορίας σε μορφή ζικ-ζακ χωρίς χρήση φλας, ειδικά σε πυκνή κυκλοφορία που δημιουργεί κίνδυνο σύγκρουσης κλπ.

Η εγκύκλιος υπογραμμίζει πως κάθε περιστατικό πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά, με τα αναφερόμενα παραδείγματα να λειτουργούν ως γενικές κατευθύνσεις για την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 290^Α ΠΚ. Η τελική αξιολόγηση ανήκει στον αρμόδιο εισαγγελέα και, σε τελικό στάδιο, στο Δικαστήριο που θα εξετάσει την υπόθεση.

III. Αναφορικά με τη φύση του εγκλήματος της επικίνδυνης οδήγησης, όσον αφορά στις υποπεριπτώσεις αα και ββ της παραγράφου -1-, καθώς και στην παράγραφο -2- του άρθρου,

τα εγκλήματα αυτά διαμορφώνονται ως εγκλήματα διακινδύνευσης, δηλαδή, προκειμένου να προστατευθεί αποτελεσματικότερα το οικείο έννομο αγαθό, μια συμπεριφορά καθίσταται αξιόποινη και πριν από την επέλευση οιασδήποτε βλάβης, αρκούσης της πρόκλησης κινδύνου επέλευσης αυτής. Η ίδια η διακινδύνευση λοιπόν συνιστά προσβολή του εννόμου αγαθού.

Να σημειωθεί ότι με την αρχική μορφή του άρθρου 290^Α ΠΚ η αξιόποινη πράξη της επικίνδυνης οδήγησης στις υποπεριπτώσεις της παρ. 1 αα) και ββ) καθώς και η εξ αμελείας τέλεση της παρ. 2 συνιστούσε έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, αφού απαιτούνταν η επέλευση του κινδύνου της βλάβης και ειδικότερα να έχει πράγματι προκύψει συγκεκριμένος κίνδυνος για ξένα πράγματα ή άνθρωπο από τη μη ασφαλή οδήγηση του οχήματος.

Ήδη, μετά την τροποποίηση της διάταξης με το Ν. 4855/2021, και όπως ίσχυε και για τη διάταξη του ά. 290 του καταργηθέντος ΠΚ, δεν απαιτείται να προέκυψε πράγματι κίνδυνος για ξένα πράγματα ή για άνθρωπο, αλλά αρκεί για τη στοιχειοθέτηση των εγκλημάτων αυτών η δυνατότητα επέλευσης κινδύνου από τη συγκεκριμένη συμπεριφορά των περιγραφόμενων περιπτώσεων της παραγράφου 1.

Σε αντίθεση με τα αδικήματα των στοιχείων αα' και ββ' της παρ. 1 του ά. 290^Α ΠΚ, τα εγκλήματα που προβλέπονται στα στοιχεία γγ' και δδ' της παρ. 1 του άρθρου αυτού, δηλαδή αν η πράξη της επικίνδυνης οδήγησης είχε ως αποτέλεσμα την βαριά σωματική βλάβη ή προκάλεσε σημαντική βλάβη σε κοινωφελείς εγκαταστάσεις, ή αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο άλλου, είναι εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα. Στις περιπτώσεις αυτές ο δόλος του δράστη κατευθύνεται αποκλειστικά στην τέλεση του βασικού εγκλήματος και το βαρύτερο αποτέλεσμα, που τελεί σε απώδη σύνδεσμο με το βασικό έγκλημα.

IV. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η νομολογιακή προσέγγιση των ανωτέρω, η οποία αναπτύσσεται διαρκώς.

Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Ναυπλίου, με την οποία καταδικάστηκε εκτός από τον οδηγό και ο συνοδηγός του οχήματος για θανατηφόρο τροχαίο που έλαβε χώρα στις 11/10/2024 με θύμα μία 37χρονη. Ο συνοδηγός θέλοντας να πουλήσει το αυτοκίνητο στον οδηγό τον προέτρεπε να τρέξει για να το δοκιμάσει. Το δικαστήριο έκρινε τον συνοδηγό ως άμεσο συνεργό και του επέβαλε ποινή 15 ετών χωρίς αναστολή.

Με την με αριθμό 827/2023 απόφαση του Μεικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, ο δράστης καταδικάστηκε –μεταξύ άλλων– και για το αδίκημα της επικίνδυνης οδήγησης καθώς στην οδό Λένορμαν στην Αθήνα στις 16-01-2022 οδήγησε όχημα σε εθνικές ή περιφερειακές οδούς, αντίθετα στο ρεύμα και προέβη κατά την οδήγηση σε επικίνδυνους ελιγμούς.

Σχετικά δε με τη σωματική εξάντληση, με την με αριθμό 122/2020 απόφαση του Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης, καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος για επικίνδυνη οδήγηση, ο οποίος στην απολογία του ισχυρίστηκε ότι αποκοιμήθηκε κατά την οδήγηση.

V. Συνοψίζοντας, η επικίνδυνη οδήγηση συνιστά ένα από τα πιο σοβαρά αδικήματα κατά της οδικής ασφάλειας, και αντανάκλα την κοινωνική απαξία συμπεριφορών οδήγησης που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπων.

Τα αριθμητικά δεδομένα καταδεικνύουν πόσο κρίσιμο είναι το εν λόγω ζήτημα. Ειδικότερα σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2023, στην Ελλάδα καταγράφηκαν 11.201 τροχαία ατυχήματα, εκ των οποίων 621 θανατηφόρα. Για τον Νοέμβριο 2024, τα οδικά ατυχήματα αυξήθηκαν κατά 3,5 % σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2023 καταγράφηκαν 20.400 θάνατοι από τροχαία, με μέσο όρο 46 νεκρούς ανά εκατομμύριο κατοίκους. Η Ελλάδα έχει 61 νεκρούς ανά εκατομμύριο κατοίκους, υπερβαίνοντας τον μέσο όρο.

Κλείνοντας, η προβληματική του αδικήματος της 290^Α ΠΚ εντοπίζεται στην έννοια της διακινδύνευσης, στη σαφή διάκριση μεταξύ απλής παραβίασης του ΚΟΚ και επικίνδυνης συμπεριφοράς, αλλά και στην ανάγκη αποτελεσματικής εφαρμογής και αξιοποίησης της ρύθμισης στην πράξη.

Αποχή από την ποινική δίωξη ανηλίκου: η τροποποίηση του άρ. 46 ΚΠΔ με τον ν. 5221/2025*

Κωνσταντίνος Ι. Πανάγος

Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Το ποινικό δίκαιο ανηλίκων διέπεται από την αρχή της διαπαιδαγώγησης. Ο εγκλεισμός ανηλίκου σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων αποτελεί την έσχατη επιλογή, ενώ η απόλυτη προτεραιότητα αποδίδεται στην εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων (άρ. 122 ΠΚ). Καθοριστικό ρόλο στην ποινική διαδικασία διαδραματίζουν οι επιμελητές ανηλίκων, οι οποίοι υποστηρίζουν το έργο των δικαστικών λειτουργιών, ιδίως μέσω της ατομικής αξιολόγησης του ανηλίκου, η οποία συνιστά δικαίωμα του τελευταίου και καθιστά εφικτή την εξαστομικευμένη ποινική του μεταχείριση. Οι επιμελητές ανηλίκων επιτελούν εξίσου ουσιώδη ρόλο στην εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων¹. Σημαντική θέση στο δίκαιο ανηλίκων κατέχει ένα αυξημένης

* Το παρόν κείμενο βασίζεται στη μονογραφία του Πανάγου Κ., Πρότυπα και γενικές αρχές του ποινικού δικαίου ανηλίκων. Κατευθύνσεις για τη συνδιαλλαγή δράστη και θύματος, 2023, με τις αναγκαίες επικαιροποιήσεις. Στη μονογραφία παρατίθεται εκτενέστερη βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

¹ Βλ. Κουράκη Ν., Δίκαιο παραβατικών ανηλίκων, 2012, Πιτσέλα Α., Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων, 2022, Σπινέλλη Κ. & Τρωϊάνου Α., Δίκαιο ανηλίκων, 1992 και Κοσμάτου Κ., Ο ρόλος των Επιμελητών Ανηλίκων στην ποινική δίκη των ανηλίκων, The Art of Crime 2018, όπου αναλύεται η απόφαση ΑΠ 948/2016. Βλ. επίσης το άρ. 7 (Δικαίωμα σε ατομική αξιολόγηση) της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/800.

τυπικής ισχύος κείμενο, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αλλά και τα σχετικά κείμενα των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών που υπάγονται στο ήπιο δίκαιο (soft law)². Αξιοσημείωτο είναι το άρ. 12 της Σύμβασης, όπου θεσπίζεται το δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών στη διαμόρφωση των αποφάσεων που τα αφορούν (the right to be heard). Το δικαίωμα αυτό αποτελεί συστατικό στοιχείο της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης (child-friendly justice), σύμφωνα με τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (2010)³.

Καθώς η προσωπικότητά τους τελεί υπό διαμόρφωση, οι ανήλικοι είναι ευάλωτοι στο ποινικό στίγμα. Επομένως, η αλληλεπίδραση που αναπτύσσουν με τους επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης είναι κρίσιμη για τη μελλοντική τους πορεία. Με βάση την προσέγγιση της ετικέτας (labelling approach) στην εγκληματολογική θεωρία, οι ανήλικοι ενδέχεται να εσωτερικεύσουν την ταυτότητα του «εγκληματία», γεγονός που ενεργοποιεί τον μηχανισμό της αυτοεκπληρούμενης προφητείας⁴. Για τον λόγο αυτό, αναδεικνύεται η σημασία της ελάχιστης ποινικής παρέμβασης. Εξάλλου, η παραβατικότητα των ανηλίκων φέρει συχνά έναν επεισοδιακό χαρακτήρα, που σχετίζεται με τη διαδικασία μετάβασης στην ενήλικη ζωή, χωρίς να υποδηλώνει την έναρξη μια εγκληματικής σταδιοδρομίας. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η περαιτέρω «διείσδυση» του ανηλίκου στο ποινικό σύστημα είναι πιθανό να επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα ως προς την ειδική πρόληψη του εγκλήματος⁵.

Η ελάχιστη ποινική παρέμβαση εκφράζεται κατ' εξοχήν μέσω της αποχής του εισαγγελέα από την άσκηση ποινικής δίωξης, χωρίς να επιβληθεί κάποια υποχρέωση στον ανήλικο (true diversion / diversion to nothing). Η επαφή του ανηλίκου (φερόμενου ως) δράστη με τους φορείς του ποινικού ελέγχου μέχρι αυτό το στάδιο εκτιμάται ότι έχει ήδη λειτουργήσει αποτρεπτικά, ώστε η παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο να στερείται νοήματος για την πρόληψη της υποτροπής. Σε άλλες περιπτώσεις, ο εισαγγελέας δύναται, παρά την παράκαμψη της ποινικής διαδικασίας, να επιβάλλει διαπαιδαγωγικές παρεμβάσεις (diversion to intervention)⁶. Στο ελληνικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων, η δυνατότητα αποχής από τη δίωξη θεσμο-

θετήθηκε για πρώτη φορά στο άρ. 45 Α του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, με το άρ. 4 παρ. 2 του ν. 3189/2003⁷. Η δυνατότητα αυτή διατηρήθηκε στο άρ. 46 του Νέου ΚΠΔ, το οποίο, κατόπιν της ψήφισής του ν. 5221/2025, διαμορφώθηκε ως εξής:

«1. Αν ο ανήλικος τελέσει αξιόποινη πράξη, η οποία είναι πλημμέλημα, ο εισαγγελέας, αφού ερευνήσει τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη και όλη την προσωπικότητά του, με διάταξη του απέχει από την άσκηση της ποινικής δίωξης, εκτός αν από τα χαρακτηριστικά της πράξης, την ακρόαση του ανηλίκου ή και των ασκούντων τη γονική του μέριμνα και την εκτίμηση της έκθεσης του αρμοδίου επιμελητή ανηλίκων, που σε κάθε περίπτωση δύναται να παραγγείλει, την κρίνει απολύτως αναγκαία για να τον αποτρέψει από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

2. Στον ανήλικο επιβάλλονται με τη σχετική διάταξη του εισαγγελέα, στην οποία ορίζεται και η προθεσμία συμμόρφωσης, ως όροι της αποχής, ένα ή περισσότερα από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στις περ. α) έως και ια) της παρ. 1 του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα ή και επιπλέον μέτρα ή υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του, εκτός αν από τα στοιχεία της παρ. 1 κρίνει πως η επιβολή τους δεν είναι αναγκαία για τη διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου. Αν ο ανήλικος συμμορφωθεί με τα μέτρα και τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν, ο εισαγγελέας ενεργεί σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 43. Σε αντίθετη περίπτωση ο εισαγγελέας κινεί την ποινική δίωξη σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 43».

Με αφορμή την ως άνω νομοθετική τροποποίηση, κρίνεται αναγκαίο να επισημανθούν τα ακόλουθα σημεία, αξιοποιώντας για τον σκοπό αυτό και την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 5221/2025:

1ον) Ο νομικός χαρακτηρισμός της πράξης δεν γίνεται εν προκειμένω με βάση το τεκμήριο που εισάγει το άρ. 18 ΠΚ (από το οποίο συνάγεται ότι οι πράξεις που τελούνται από ανηλίκους αξιολογούνται νομικά ως πλημμελήματα), αλλά σύμφωνα με την ποινή που προβλέπεται για την πράξη, εάν αυτή είχε τελεστεί από ενήλικο πρόσωπο. Επομένως, το εξεταζόμενο άρθρο δεν δύναται να εφαρμοστεί στην περίπτωση των κακουρηγημάτων⁸.

2ον) Το άρ. 45 Α ΚΠΔ θεσμοθέτησε την «αρχή της δίωξης κατά διακριτική ευχέρεια»⁹ στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων, εισάγοντας μια δυναμική παρέκκλιση από την αρχή της νομιμότητας προς όφελος της αρχής της σκοπιμότητας. Ωστόσο, η πρόσφατη τροποποίηση του άρ. 46 ΚΠΔ συνεπάγεται μια αξιοσημείωτη αλλαγή «παραδείγματος». Η αποχή από τη δίωξη αποτελεί πλέον τον *δικονομικό κανόνα* στην περίπτωση των πλημμελημάτων¹⁰. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καθιερώνεται

² Βλ. Πιτσελά Α., Κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής – Δίκαιο ανηλίκων, 2006.

³ Βλ. Αρτινοπούλου Β., Επανορθωτική δικαιοσύνη, 2010, σ. 102 επ. και Ζαγούρα Π., Λειτουργίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης για ανηλίκους (Διδακτορική διατριβή), 2022.

⁴ Βλ. Αρχιμανδρίτου Μ., Η διαχρονική εξέλιξη της προσέγγισης της ετικέτας, 1996 και Κουράκη Ν., Έφηβοι παραβάτες και κοινωνία, 1999, σ. 33.

⁵ Βλ. Πιτσελά Α., Η εισαγωγή του θεσμού της εισαγγελικής παράκαμψης στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων, στο Χαρμόσουνο Φ. Κοζύρη, 2007, σ. 372 επ. και Κουράκη Ν., Ανήλικοι παραβάτες και ποινική δικαιοσύνη, ΝοΒ 1986, σ. 177.

⁶ Βλ. Πιτσελά Α., Η κοινωνική αρωγή στο πεδίο της ποινικής δικαιοσύνης, 2006, σ. 168-9, της ίδιας, Η εισαγωγή του θεσμού της εισαγγελικής παράκαμψης στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων, ό.π., σ. 374-5 και Λαμπροπούλου Έ., Κοινωνιολογία του ποινικού δικαίου και των θεσμών της ποινικής δικαιοσύνης, 1999, σ. 328 επ.

⁷ Για τη διαχρονική εξέλιξη της ρύθμισης βλ. Κοσμάτου Κ., Δίκαιο ανηλίκων, 2025, σ. 238 επ. και Σεφεριδίδη Η., Η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων δραστών, 2015, σ. 158 επ.

⁸ Βλ. Μαργαρίτη Λ., Ανήλικοι δράστες και ποινικό (δικονομικό) κανονιστικό πλαίσιο, ΠοινΔικ 2006, σ. 447-8.

⁹ Βλ. τη Σύσταση R (87) 18 σε Αλεξιάδη Σ., Κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής, 2005, σ. 237-8.

¹⁰ Βλ. Ναζήρη Γ., Νέοι Νόμοι – Ν 5221/2025 [άρθρα 155, 156]: Η διεύρυνση του ρόλου του Εισαγγελέα, ΠοινΔικ 2025, σ. 908 επ.

πληρέστερα η αρχή της επικουρικότητας στο δικονομικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων: το ποινικό σύστημα οφείλει να εφαρμόζει τη λιγότερο επαχθή παρέμβαση στην εκάστοτε περίπτωση (βλ. και το άρ. 122, παρ. 3 ΠΚ). Εν προκειμένω, η άσκηση της δίωξης δεν είναι σκόπιμη στις περιπτώσεις που η πρόσδος της διαδικασίας και η έκδοση δικαστικής απόφασης δεν είναι αναγκαίες για τη διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου¹¹. Παράλληλα, η τροποποιημένη ρύθμιση συμβάλλει στην αποσυμφόρηση των Δικαστηρίων Ανηλίκων, με αποτέλεσμα την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης¹². Ωστόσο, το άρ. 46 ΚΠΔ δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως διαχειριστικό εργαλείο μείωσης της δικαστηριακής ύλης, αλλά να αξιοποιηθεί για την αποκλιμάκωση της ποινικής καταστολής και την προώθηση της ευμερίας των παιδιών σε σύγκρουση με τον νόμο¹³.

3ον) Η ρύθμιση του άρ. 46 παρ. 2 ΚΠΔ καθιστά εφικτή την άμεση (χρονικά) εφαρμογή παρεμβάσεων σε υποθέσεις ήπιας παραβατικότητας, δεδομένου ότι δεν αναμένεται η εκδίκαση της υπόθεσης για την εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων¹⁴. Ο εισαγγελέας κατέχει εν προκειμένω έναν «οιονεί δικαιοδοτικό ρόλο»¹⁵. Ωστόσο, στη Σύσταση Rec (2003) 20 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης επισημαίνεται ότι η εναλλακτική διευθέτηση μιας υπόθεσης «πρέπει [...] καταρχήν, να εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις, στις οποίες η ευθύνη αναλήφθηκε αυτοβούλως». Σύμφωνα, επίσης, με τη Σύσταση (87) 20 είναι αναγκαίο να «εξασφαλίζεται η συναίνεση του ανηλίκου για τα μέτρα από τα οποία εξαρτάται η αποχή από την τυπική διαδικασία»¹⁶. Η διάσταση αυτή καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η αποχή από την ποινική δίωξη παρακάμπει την εγγυητική για τα δικαιώματα του κατηγορουμένου ακροαματική διαδικασία¹⁷. Κατά συνέπεια, ο ανήλικος θα πρέπει να έχει αποδεχθεί την τέλεση της πράξης και να συναινεί στην εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου¹⁸. Η συμμετοχή του ανηλίκου στη διαμόρφωση της εισαγγελικής διάταξης συνεπάγεται παράλληλα την ουσιαστική νομιμοποίηση του ποινικού συστήματος στη συνείδησή του και, κατά συνέπεια, παρέχει περισσότερα εχέγγυα για την ικανοποιητική

εφαρμογή του μέτρου¹⁹. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ενσαρκώνεται εν τέλει η φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη στο στάδιο της ποινικής δίωξης.

4ον) Το άρ. 46 ΚΠΔ δεν υποβαθμίζει τις ανάγκες του παθόντος, υπό την έννοια ότι ο τελευταίος δύναται να εγείρει, παρά την αποχή από τη δίωξη, τις αστικές του αξιώσεις ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων²⁰, αλλά και να λάβει την προστασία που παρέχεται μέσω του ειδικού νομικού πλαισίου για την υποστήριξη του θύματος²¹. Ωστόσο, η παρέκκλιση από την ποινική διαδικασία ενδείκνυται να συνδυάζεται, υπό προϋποθέσεις, με πρακτικές που παραπέμπουν στην επανορθωτική/αποκαταστατική δικαιοσύνη (restorative justice) και προωθούν την άμβλυνση των συγκρούσεων, όπως είναι κατ' εξοχήν η διαμεσολάβηση και το αναμορφωτικό μέτρο της συνδιαλλαγής δράστη και θύματος (άρ. 122, παρ. 1, περ. ε' ΠΚ)²².

5ον) Η εφαρμογή της αποχής από τη δίωξη, κατά τους όρους του τροποποιημένου άρ. 46 ΚΠΔ, επαναφέρει στο προσκήνιο την αδήριτη ανάγκη επαρκούς στελέχωσης των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων. Όπως επισημαίνεται σε πρόσφατη ανακοίνωση του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος²³, η μη στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών επιχειρείται να καλυφθεί με την ανάθεση της σύνταξης κοινωνικών εκθέσεων στους κοινωνικούς λειτουργούς που απασχολούνται στις (επίσης υποστελεχωμένες) κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων. Ωστόσο, οι εν λόγω κοινωνικοί λειτουργοί αποτελούν διακριτό κλάδο από τους επιμελητές ανηλίκων και δεν διαθέτουν απαραίτητα εξειδικευμένη κατάρτιση στη νεανική παραβατικότητα. Σε ένα ευρύτερο επίπεδο, όπως έχει επισημανθεί από την επισημοποιημένη επιτροπή που διαμόρφωσε την Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων (2025-2030), αναδεικνύεται η σημασία της συγκρότησης ενιαίας διαλειτουργικής δομής στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου, σε αυτοτελή χώρο, εντός της οποίας θα συνυπάρχουν και θα συνεργάζονται στενά οι βασικοί θεσμοί της ποινικής δικαιοσύνης ανηλίκων, ήτοι οι Εισαγγελείς Ανηλίκων, ο ειδικός Ανακριτής Ανηλίκων, οι Επιμελητές Ανηλίκων και τα Δικαστήρια Ανηλίκων²⁴.

¹¹ Βλ. Πιτσελά Α., Η εισαγωγή του θεσμού της εισαγγελικής παράκαμψης στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων, ό.π., σ. 374 και της ίδιας, Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων, ό.π., σ. 299.

¹² Βλ. Πιτσελά Α., Η εισαγωγή του θεσμού της εισαγγελικής παράκαμψης στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων, ό.π., σ. 395.

¹³ Βλ. Smith R., Diversion, rights and social justice, Youth Justice 1/2020, σ. 18 επ.

¹⁴ Βλ. Πανταζή-Μελίστα Ε., Η αποχή του εισαγγελέα από την ποινική δίωξη ανηλίκου, στο Κ. Σπινέλλη (επιμ.), Στηρίζοντας τον ανήλικο παραβάτη, 2007, σ. 101.

¹⁵ Βλ. Σπινέλλη Κ., Διερεύνηση του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, 2007, σ. 36.

¹⁶ Βλ. Πιτσελά Α., Κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής, ό.π., σ. 502-3, 450-1.

¹⁷ Βλ. Κοσμάτου Κ., Οι νέες τροποποιήσεις του ποινικού δικαίου των ανηλίκων με το Ν 3860/2010, ΠοινΔικ 2010, σ. 808.

¹⁸ Βλ. Ευαγγελάτου Γ., Το δίκαιο των ανηλίκων δραστών, 2014, σ. 75-6 και Πανταζή-Μελίστα Ε., Η αποχή του εισαγγελέα από την ποινική δίωξη ανηλίκου, ό.π., σ. 104.

¹⁹ Βλ. Δημητρίου-Βασιλοπούλου Ξ., Γενικές αρχές του δικαίου ανηλίκων, Διεθνής και ελληνική νομοθεσία για παραβατικούς ανηλίκους, Εξειδικευμένοι επαγγελματίες, Πρακτικά Συνεδρίου του ΝΠΙΔ «ΕΠΙΑ-ΝΟΔΟΣ» με θέμα: «Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών», 2019, σ. 23.

²⁰ Βλ. Σεβαστίδη Χ., Κώδικας ποινικής δικονομίας – Τ. Ι, 2011, σ. 481.

²¹ Βλ. λ.χ. την Οδηγία 2012/29/ΕΕ.

²² Βλ. Αρτινοπούλου Β. κ.ά., Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων, 2025, σ. 95 και Ζαγούρα Π., Κουράκη Ν., Σπινέλλη Κ., Προτάσεις για την εφαρμογή της αναμορφωμένης ποινικής νομοθεσίας των ανηλίκων, στο Π. Ζαγούρα (επιμ.), Διεπιστημονικότητα, διεταιρικότητα και κοινωνική ένταξη του νεαρού παραβάτη, 2011, σ. 612.

²³ Βλ. την από 5/1/2026 ανακοίνωση του ΣΚΛΕ, όπως έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα <https://www.skleg.gr>.

²⁴ Βλ. την Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων, ό.π., σ. 93-4.

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ¹

Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Ιουνίου - Οκτωβρίου 2025

Επιμέλεια: Βασίλης Χειρδάρης, Δικηγόρος Αθηνών

Η νομολογία του ΕΔΔΑ τα τελευταία χρόνια έχει επηρεάσει σημαντικά και καθοριστικά τις εθνικές νομολογίες και έχει οδηγήσει σε νομοθετικές αλλαγές τις ευρωπαϊκές χώρες, ώστε να εναρμονιστούν με την ΕΣΔΑ αλλά και με τη νομολογία του Στρασβούργου.

Η χώρα μας και κυρίως τα δικαστήρια καθυστέρησαν αρχικά στην ευθυγράμμισή τους με αυτήν. Αποτέλεσμα να έχομε σωρεία καταδικαστικών αποφάσεων και να επιδικάζονται σημαντικές αποζημιώσεις.

Στο παρόν τεύχος παρουσιάζεται η ποινική νομολογία των μηνών Ιουνίου έως και Οκτωβρίου του 2025 του Δικαστηρίου του Στρασβούργου.

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1) Ftiti κατά Ελλάδας της 26.08.2025 (προσφ. αριθ. 37957/14)

Το ένδικο μέσο της έφεσης που εκδικάζεται μετά την υφ' όρον απόλυση και απέλαση του εκκαλούντος καθίσταται απολύτως αναποτελεσματικό. Παραβίαση του άρθρου 2 του 7ου Πρωτοκόλλου. Δυνατότητα απόλυσης. Καταδίκη από το Στρασβούργο.

Ο προσφεύγων, Τυνήσιος υπήκοος, καταδικάστηκε από το ΜΟΔ Χανίων στις 17 Φεβρουαρίου 2010 σε 17 έτη κάθειρξη για διακεκριμένη ζωοκλοπή από κοινού. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αποφάσισε η έφεση να μην έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα και διέταξε την απέλασή του μετά την έκτιση της ποινής.

Ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Μετά από σχεδόν τέσσερα χρόνια στις 30 Ιανουαρίου 2014 προσδιορίστηκε η έφεση να εκδικαστεί στο ΜΟΕ Κρήτης. Ο προσφεύγων εμφανίστηκε στο δικαστήριο, αλλά αναβλήθηκε η εκδίκαση για τις 13 Νοεμβρίου 2014 λόγω απουσίας βασικών μαρτύρων κατηγορίας. Η εκδίκαση της έφεσης όμως αναβλήθηκε και πάλι, για κώλυμα του συνηγόρου του προσφεύγοντος και προσδιορίστηκε να εκδικαστεί την 1η Νοεμβρίου 2015.

Στη συνέχεια ο προσφεύγων έχοντας συμπληρώσει τα 3/5 της ποινής του, συμπεριλαμβανομένων της πραγματικής έκτισης και των ημερών εργασίας του, απολύθηκε υφ' όρον από τις φυλακές σύμφωνα με το άρθρο 105B του Ποινικού Κώδικα.

Ο προσφεύγων αποφυλακίστηκε στις 6 Μαρτίου 2015, αλλά μεταφέρθηκε στο Τμήμα Παράνομης Μετανάστευσης στην Τρίγλια και τοποθετήθηκε σε κέντρο κράτησης μεταναστών. Στις 22 Απριλίου 2015 και ενώ ήταν εκκρεμής η εκδίκαση της έφεσής του, που είχε προσδιοριστεί για 13 Νοεμβρίου 2015, απελάθηκε στην Τυνησία και του απαγορεύτηκε η είσοδος στην Ελλάδα και γενικά στον χώρο Σένγκεν.

Την 1η Νοεμβρίου 2015, το ΜΟΕ Κρήτης απέρριψε την έφεση ως ανυποστήρικτη λόγω μη εμφάνισης του προσφεύγοντος στο δικαστήριο.

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι η καθυστέρηση των έξι ετών για την εκδίκαση της έφεσής του προσφεύγοντος, σε συνδυασμό με την απουσία ανασταλτικού αποτελέσματος της πρωτόδικης ποινής και την άμεση απέλαση του, καθιστούσε το δικαίωμα του ενδίκου μέσου της έφεσης απολύτως αναποτελεσματικό. Μετά την έκτιση των 3/5 της ποινής του και την υφ' όρον απόλυσή του, η εξέταση του ενδίκου μέσου της έφεσης δεν μπορούσε πλέον να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά οποιοσδήποτε τυχόν αστοχίες ή ελλείψεις της καταδικαστικής απόφασης του πρωτόδικου δικαστηρίου.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου αρ. 7 (αναποτελεσματικό δικαίωμα επανεξέτασης της καταδικαστικής απόφασης από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο) και επιδίκασε 7.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) F.M. κ.α. κατά Ελλάδας της 14.10.2025 (προσφ. αριθ. 17622/21)

Ναυάγιο μεταναστών. Ελλείψεις στην επιχείρηση έρευνας και διάσωσης. Αναποτελεσματική έρευνα. Παραβίαση ουσιαστικού και διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 2.

Οι προσφεύγοντες, υπήκοοι Αφγανιστάν και Ιράκ, κατέθεσαν προσφυγή σχετικά με ναυάγιο που συνέβη στις 16 Μαρτίου 2018 στη θαλάσσια περιοχή ανατολικά της Αγαθονησίου. Τρεις από τους προσφεύγοντες επέζησαν του ναυαγίου, ενώ συνολικά 16 άτομα, συμπεριλαμβανομένων συζύγων και τέκνων, απώλεσαν τη ζωή τους. Ο υιός της τρίτης προσφεύγουσας, D.D., κάλεσε τις ελληνικές αρχές στις 6:29 το πρωί της 16ης Μαρτίου 2018 για να αναφέρει ότι το σκάφος με τα μέλη της οικογένειάς του είχε βυθιστεί. Παρά τις επανειλημμένες επικοινωνίες και την παροχή γεωγραφικών συντεταγμένων, η επιχείρηση έρευνας και διάσωσης που διεξήχθη την ίδια ημέρα ήταν περιορισμένη και

⁶ Τις αποφάσεις αυτές μπορείτε να τις αναζητήσετε σε αναλυτική περιληπτική μορφή (και στα ελληνικά) σε www.echr caselaw.com καθώς και ολόκληρες στον ιστότοπο του ΕΔΔΑ (στα αγγλικά ή στα γαλλικά).

διήρκεσε περίπου τρεις ώρες. Οι τρεις επιζώντες εντοπίστηκαν το επόμενο πρωί και ακολούθησε εκτεταμένη επιχείρηση έρευνας και διάσωσης κατά την οποία ανασύρθηκαν 16 σοροί.

Οι ελληνικές δικαστικές αρχές διεξήγαγαν προκαταρκτική εξέταση και προανάκριση μετά, καταλήγοντας ότι το ναυάγιο συνέβη στις 17 και όχι στις 16 Μαρτίου 2018, και ότι δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία για άσκηση ποινικής δίωξης κατά των αρχών.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε σημαντικές ελλείψεις τόσο στη διαδικαστική όσο και στην ουσιαστική διάσταση της υπόθεσης.

Όσον αφορά το *διαδικαστικό σκέλος*, το Δικαστήριο εντόπισε σοβαρά προβλήματα ανεξαρτησίας της έρευνας, καθώς διεξήχθη από την ίδια την ακτοφυλακή και υπό την εποπτεία στρατιωτικών εισαγγελέων. Επιπλέον, κρίσιμα στοιχεία δεν λήφθηκαν υπόψη, όπως το φωνητικό μήνυμα της F.K. που είχε καταγραφεί, ενώ οι ιατροδικαστικές εκθέσεις παρουσίαζαν σοβαρές ελλείψεις, συμπεριλαμβανομένης της απουσίας φωτογραφιών των σωμάτων, πληροφοριών για τον χρόνο και τις συνθήκες ανεύρεσης και μεταφοράς των σορών, καθώς και της διαφοροποίησης της εξέτασης ανάλογα με τις συνθήκες ανεύρεσης κάθε σώματος.

Όσον αφορά το ουσιαστικό σκέλος, το ΕΔΔΑ κατέληξε ότι οι ελληνικές αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν την πραγματική και άμεση απειλή για τη ζωή των επιβαινόντων στο σκάφος από τις πρώτες πρωινές ώρες της 16ης Μαρτίου 2018. Το Δικαστήριο εντόπισε πολλαπλές αδυναμίες στην επιχείρηση έρευνας και διάσωσης: σύγχυση μεταξύ των περιστατικών, ανεπαρκής κατηγοριοποίηση του κινδύνου, έλλειψη ηλεκτρονικής καταγραφής των διαδρομών των σκαφών της ακτοφυλακής, καθυστέρηση στην επαλήθευση των γεωγραφικών συντεταγμένων που παρασχέθηκαν, απουσία γραπτών σημμάτων προς άλλες αρχές και πρόωρο τερματισμό της επιχείρησης παρά το γεγονός ότι δεν είχαν εντοπιστεί οι αγνοούμενοι.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του διαδικαστικού και του ουσιαστικού σκέλους του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο δεν επιδίκασε αποζημίωση, καθώς οι προσφεύγοντες δεν υπέβαλαν αίτημα δίκαιης ικανοποίησης εντός της προθεσμίας που τους δόθηκε.

B. ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΘΡΟ 2

Farmanyan κ.α. κατά Αρμενίας της 18.09.2025 (προσφ. αριθ. 15998/11 και 8 άλλες)

Θανάτωση διαδηλωτών από υπερβολική και μη αναγκαία χρήση βίας. Αναποτελεσματική έρευνα. Παραβίαση ουσιαστικού και διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 2.

Το Δικαστήριο επιδίκασε σε κάθε προσφεύγοντα 30.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 35.000 ευρώ συνολικά για δικαστικά έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 3

1) Cioffi κατά Ιταλίας της 05.06.2025 (αρ. προσφ. 17710/15)

Κακομεταχείριση ασκουμένου δικηγόρου σε αστυνομικό τμήμα γιατί ρώτησε γιατί κρατείται χωρίς να έχει συλληφθεί επίσημα. Απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Ο προσφεύγων, τότε ασκουμένος δικηγόρος, συμμετείχε στις διαδηλώσεις κατά της παγκοσμιοποίησης που πραγματοποιήθηκαν στη Νάπολη τον Μάρτιο του 2001.

Συνελήφθη και μεταφέρθηκε σε αστυνομικό τμήμα, όπου υπέστη κακομεταχείριση από αστυνομικούς όταν δήλωσε ότι ήταν ασκουμένος δικηγόρος και ρώτησε γιατί κρατούνταν χωρίς να έχει συλληφθεί επίσημα. Συγκεκριμένα τον έδειραν, τον έβαλαν να γονατίσει με τα χέρια πίσω από το κεφάλι και τον υπέβαλαν σε λεκτική και σωματική κακοποίηση.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα γεγονότα της κακομεταχείρισης του από την αστυνομία είχαν διαπιστωθεί σαφώς από τα ιταλικά δικαστήρια, τα οποία τα χαρακτήρισαν ως «ιδιαιτέρως επαχθή». Επίσης, έκρινε ότι η έρευνα που διεξήχθη ήταν ανεπαρκής, δεδομένου ότι ενώ 31 αστυνομικοί είχαν κατηγορηθεί για πολλαπλά αδικήματα σε σχέση με τα γεγονότα αυτά, οι περισσότερες δίωξεις είχαν παύσει λόγω παραγραφής.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης) τόσο όσον αφορά την κακομεταχείριση του προσφεύγοντος από την αστυνομία (ουσιαστικό σκέλος) όσο και για την ανεπάρκεια της επακόλουθης έρευνας (διαδικαστικό σκέλος) και επιδίκασε 30.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) Bednarek κ.ά. κατά Πολωνίας της 10.07.2025 (αρ. προσφ. 58207/14)

Καταδίκη για σωματικές βλάβες και απειλές σε βάρος ομοφύλων χωρίς να ληφθεί υπόψη το κίνητρο μίσους των δραστών εναντίον τους. Εξευτελιστική μεταχείριση.

Οι προσφεύγοντες, κατήγγειλαν ότι την 1η Ιανουαρίου 2013, ενώ περπατούσαν σε κεντρικό δρόμο της Βαρσοβίας, δέχθηκαν επίθεση και ξυλοδαρμό από τρία άτομα λόγω της ομοφυλοφιλικής τους ταυτότητας, καθώς δύο εξ αυτών κρατούσαν ο ένας το χέρι του άλλου. Κατά την επίθεση, δέχθηκαν χτυπήματα, απειλές και υβριστικά, ομοφοβικά σχόλια. Οι προσφεύγοντες υπέστησαν σωματικές βλάβες και φόβο για τη ζωή τους, ενώ αμέσως μετά την επίθεση η αστυνομία συνέλαβε τους δράστες.

Οι αρχές προχώρησαν σε ποινική δίωξη για το αδίκημα της σωματικής βλάβης και απειλής, χωρίς όμως να απαγγελθούν κατηγορίες ή να διεξαχθεί δίωξη με βάση ομοφοβικά ή κίνητρα διάκρισης καθώς το πολωνικό δίκαιο δεν περιλαμβάνει τον σεξουαλικό προσανατολισμό στους λόγους τέλεσης εγκλημάτων μίσους ή διακρίσεων. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο καταδίκασε τους δράστες για απλή σωματική βλάβη και απειλή, αναγνωρίζοντας μεν την ύπαρξη ομοφοβικών εκφράσεων αλλά χωρίς να τις θεωρήσει ως το άμεσο κίνητρο της επίθεσης ή ως επιβαρυντική περίπτωση στην επιμέτρηση της ποινής. Η έφεση των προσφευγόντων απορρίφθηκε.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η μεταχείριση των προσφευγόντων, λόγω των ομοφοβικών προσβολών και της βίας που υπέστησαν, συνιστούσε εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια

του άρθρου 3, ενώ τόνισε ότι η Πολωνία δεν είχε θεσπίσει επαρκές νομικό πλαίσιο για την ποινικοποίηση εγκλημάτων μίσους λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, παρά τις επανειλημμένες διεθνείς συστάσεις. Επίσης, διαπίστωσε ότι οι αρχές δεν έλαβαν όλα τα εύλογα μέτρα για να διερευνήσουν το κίνητρο της επίθεσης και να διασφαλίσουν ότι τέτοιες πράξεις δεν μένουν ατιμώρητες και ότι λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας του μίσους, χωρίς να αντιμετωπίζονται ως απλά αδικήματα.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, κατά πλειοψηφία, παραβίαση του άρθρου 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ, λόγω της αποτυχίας του κράτους να διασφαλίσει αποτελεσματική προστασία και επαρκή ανταπόκριση στις περιπτώσεις βίαιων επιθέσεων με κίνητρο τον σεξουαλικό προσανατολισμό των θυμάτων. Επιδίκασε δε σε κάθε προσφεύγοντα 7.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

ΑΡΘΡΟ 5

1) Sprivak κατά Ουκρανίας της 05.06.2025 (προσφ. αρ. 21180/15)

Παράταση υποχρεωτικής ψυχιατρικής νοσηλείας κατηγορουμένου με απόφαση των γιατρών. Παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας. Απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Το δικαστήριο τον Οκτώβριο του 2012 διέταξε υποχρεωτική ψυχιατρική θεραπεία του προσφεύγοντος στο Εθνικό Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Υψίστης Ασφαλείας. Το εγχώριο δικαστήριο είχε διαπιστώσει ότι ο προσφεύγων είχε διαπράξει απόπειρα ανθρωποκτονίας, αλλά τον είχε απαλλάξει από την ποινική ευθύνη λόγω της ψυχικής του κατάστασης κατά τον χρόνο της διάπραξης του αδικήματος. Ο προσφεύγων δεν είχε τη δυνατότητα να κινήσει δικαστική διαδικασία για επανεξέταση της νομιμότητας της συνεχιζόμενης κράτησής του ή να αμφισβητήσει την ιατρική θεραπεία που του χορηγούνταν παρά τη θέλησή του. Αφέθηκε ελεύθερος τον Οκτώβριο του 2014.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η συνεχιζόμενη ψυχιατρική κράτηση του προσφεύγοντος στο νοσοκομείο μετά τη λήξη των καταναγκαστικών ιατρικών μέτρων από το δικαστήριο ήταν παράνομη. Έκρινε επίσης ότι οι ακροάσεις σχετικά με τη συνέχιση της υποχρεωτικής ενδονοσοκομειακής ιατρικής θεραπείας του δεν πληρούσαν τις βασικές απαιτήσεις της δίκαιης δίκης.

Κατά το Δικαστήριο ο προσφεύγων κρατείτο σε ακατάλληλες συνθήκες στο νοσοκομείο και δεν είχε τη δυνατότητα να αμφισβητήσει κατάλληλα την αναγκαιότητα της υποχρεωτικής θεραπείας που του είχε επιβληθεί από τους γιατρούς.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση των άρθρων 5 §§ 1 και 4 (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια), 3 (απαγόρευση απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης) λόγω τόσο της μεταχείρισης του προσφεύγοντος όσο και των συνθηκών υπό τις οποίες κρατήθηκε στο ψυχιατρείο και 13 (δικαίωμα σε αποτελεσματική έννομη προστασία) και επιδίκασε 25.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 2.950 ευρώ για έξοδα.

2) Siedlecka κατά Πολωνίας της 31.07.2025 (αριθ. προσφ. 13375/18)

Κράτηση από την αστυνομία δημοσιογράφου, που συμμετείχε σε αντιδιαδήλωση, για δύο ώρες χωρίς νόμιμη σύλληψη. Παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας.

Η προσφεύγουσα είναι γνωστή δημοσιογράφος που ασχολείται με νομικά ζητήματα και ανθρώπινα δικαιώματα. Ισχυρίστηκε ότι συνελήφθη από την αστυνομία κατά τη διάρκεια μιας αντιδιαδήλωσης που διαμαρτύρονταν για μια μηνιαία επαναλαμβανόμενη εκδήλωση μνήμης στις 10 Ιουνίου 2017 στη Βαρσοβία για τα θύματα της συντριβής του πολωνικού κυβερνητικού αεροπλάνου το 2010 στο Σμολένσκ. Η εκδήλωση αυτή οργανώθηκε από το κυβερνών κόμμα Νόμος και Δικαιοσύνη και η προσφεύγουσα, συμμετέχοντας στην αντιδιαδήλωση, ήθελε να εκφράσει τη διαφωνία της με τον νόμο της 13 Δεκεμβρίου 2016 που τροποποίησε τον Νόμο περί Συγκεντρώσεων. Η προσφεύγουσα κρατήθηκε από την αστυνομία για περίπου δύο ώρες σε αυλή κτιρίου, χωρίς να της επιτραπεί να φύγει, να επικοινωνήσει με δικηγόρο ή να έχει πρόσβαση σε βασικές ανάγκες.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κράτηση ισοδυναμούσε με στέρηση της προσωπικής της ελευθερίας, παρότι δεν χαρακτηρίστηκε επίσημα ως σύλληψη από τις πολωνικές αρχές, ότι δεν είχε επαρκή νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο και ότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 §1.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 5 §1 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε 3.000 ευρώ για ηθική βλάβη στην προσφεύγουσα.

3) Atanasije Ristić κατά Σερβίας της 26.08.2025 (προσφ. αριθ. 38336/21)

Η παράνομη σύλληψη και κράτηση χωρίς έκθεση σύλληψης παραβίασε το δικαίωμα σε προσωπική ελευθερία και ασφάλεια.

Ο προσφεύγων, Σέρβος υπήκοος, συνελήφθη στις 19 Νοεμβρίου 2016 αφού προέβη σε κατάποση ναρκωτικών ενώ προσπαθούσε να διαφύγει από την αστυνομία. Κρατήθηκε σε αστυνομικό τμήμα και στη συνέχεια μεταφέρθηκε σε νοσοκομείο όπου παρέμεινε υπό αστυνομική επιτήρηση μέχρι 23 Νοεμβρίου 2016. Δεν συντάχθηκε έκθεση σύλληψης και δεν ενημερώθηκε για τους λόγους της σύλληψής του ή τα δικαιώματά του ως κρατούμενος.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο νοσοκομείο, χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα καθαρτικό για την ανάκτηση των ναρκωτικών που είχε καταπιεί, τα οποία αργότερα χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία σε ποινική δίκη εναντίον του. Δεν προσήχθη ενώπιον δικαστή και δεν είχε δυνατότητα να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησής του μέχρι τις 22 Νοεμβρίου 2016, όταν τελικά του επιτράπη να επικοινωνήσει με το δικηγόρο και την οικογένειά του.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απουσία Έκθεσης σύλληψης συνιστούσε εξαιρετικά σοβαρή παράλειψη, που συνιστούσε πλήρη άρνηση των θεμελιωδών εγγυήσεων του άρθρου 5. Το Δικαστήριο τόνισε ότι η μη νόμιμη κράτηση είναι ασυμβίβαστη με την απαίτηση της νομιμότητας και τον ίδιο τον σκοπό του άρθρου 5 § 1.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβιάσεις του άρθρου 5 §§ 1, 2, 3 και 4 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 1.726 ευρώ για έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 6

1) Krcelík κατά Τσεχικής Δημοκρατίας της 12.06.2025 (προσφ. αριθ. 23963/21)

Μη διορισμός συνηγόρου στην προδικασία σε κατηγορούμενο με νοητική αναπηρία. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων πάσχει από ελαφρά νοητική υστέρηση. Καταδικάστηκε για διαρρήξεις, λόγω των ομολογιών που έκανε στην αστυνομική προανάκριση, χωρίς την παρουσία νομικής συνδρομής. Δεν είχε διοριστεί συνήγορος τόσο στο στάδιο της αστυνομικής προανάκρισης όσο και σε αυτό της αυτοψίας στον τόπο του εγκλήματος. Ο προσφεύγων είχε ενημερωθεί για τα διαδικαστικά του δικαιώματα μόνο μέσω ενός δύσκλητου προτυπωμένου εντύπου. Ο ίδιος δεν είχε πλήρη επίγνωση του δικαιώματός του για νομική εκπροσώπηση και δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσει λογικά τις συνέπειες της προανάκρισης χωρίς δικηγόρο.

Κατά το ΕΔΔΑ οι αρχές θα έπρεπε να είχαν λάβει πρόσθετα μέτρα προσφέροντάς του κατάλληλες μορφές συνδρομής και έκρινε ότι το δικαίωμα του προσφεύγοντος σε νομική συνδρομή περιορίστηκε αδικαιολόγητα χωρίς επιτακτικούς λόγους. Το Στρασβούργο διαπίστωσε αδυναμία των εθνικών δικαστηρίων να αξιολογήσουν την ικανότητα του προσφεύγοντος να προβεί σε έγκυρη παραίτηση από την νομική συνδρομή δεδομένου ότι η ζημία που υπέστη στην προδικασία δεν αποκαταστάθηκε κατά τη διαδικασία στα ακροατήρια.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 3 (γ) σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 1 της και επιδίκασε για ηθική βλάβη 3.000 ευρώ και 800 ευρώ για έξοδα.

2) Manolache κατά Ρουμανίας της 03.06.2025 (προσφ. αριθ. 7908/17)

Καταδικαστική απόφαση χωρίς το δικαστήριο να εξετάσει απευθείας τους μοναδικούς αυτόπτες μάρτυρες. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων, είναι αστυνομικός. Σε ποινική δίκη σε βάρος του αρχικά αθώωθηκε από το πρωτόδικο δικαστήριο. Μετά από άσκηση έφεσης κατά της αθωωτικής απόφασης από τον εισαγγελέα, η υπόθεση εκδικάστηκε από το Εφετείο του Pitești σε διμελή σύνθεση και καταδικάστηκε. Ο ένας από τους δύο δικαστές της έδρας του εφετείου δεν είχε, ωστόσο, εξετάσει απευθείας τους μάρτυρες, και ιδίως τους δύο σημαντικότερους αυτόπτες. Το Δικαστήριο επισήμανε τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, η οποία αφορούσε, πρώτον, διαδικασία έφεσης μετά από αθωωτική απόφαση του προσφεύγοντος και, δεύτερον, ότι το εφετείο δίκασε με διμελή σύνθεση και ως εκ τούτου η απόφαση έπρεπε να ήταν ομόφωνη.

Κατά το ΕΔΔΑ, το Εφετείο ήταν υποχρεωμένο βάσει της Σύμβασης να λάβει αυτεπαγγέλτως μέτρα και να εξετάσει απευθείας τους σχετικούς μάρτυρες, με σκοπό να προσδιορίσει την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε, ότι το Εφετείο, στην απόφασή του, προέβη σε νέα ερμηνεία των μαρτυρικών καταθέσεων που ήταν καθοριστικές στην υπόθεση, όμως ο ένας εκ των δύο δικαστών δεν είχε εξετάσει απευθείας τους μάρτυρες. Κατά το Δικαστήριο η τήρηση της αρχής της αμεσότητας μόνον από τον έναν εκ των δύο δικαστών, οι οποίοι μπορούν να εκδώσουν την απόφαση μόνον ομόφωνα, δεν μπορούσε να αντισταθμίσει την απουσία του άλλου δικαστή κατά την εξέταση των αυτοπτών μαρτύρων. Έτσι οι απαιτήσεις της αμεσότητας της ποινικής δίκης και της δίκαιης δίκης είχαν ως εκ τούτου παραβιαστεί.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης (άρθρο 6).

3) Shilina και Filkon κατά Αρμενίας της 11.09.2025 (προσφ. αριθ. 8010/05)

Η λήψη υπόψιν καταθέσεων σημαντικών μαρτύρων κατηγορίας που δόθηκαν στην προδικασία αλλά δεν παρέστησαν στο ακροατήριο, παραβίασε το δικαίωμα εξέτασης μαρτύρων από τον κατηγορούμενο.

Οι προσφεύγοντες, σύζυγοι κατά τον κρίσιμο χρόνο και Αρμένιοι υπήκοοι, καταδικάστηκαν για εσχάτη προδοσία το 2004. Η πρώτη προσφεύγουσα σε 15 έτη κάθειρξης για εσχάτη προδοσία και απόπειρα δολιοφθοράς, ενώ ο δεύτερος σε 13 έτη κάθειρξης για εσχάτη προδοσία. Οι καταδικές βασίστηκαν κυρίως στις προανακριτικές καταθέσεις τριών μαρτύρων κατηγορίας (Ε.Ο., Α.Υ. και Ρ.Κ.), οι οποίοι δεν εμφανίστηκαν στο ακροατήριο για να εξεταστούν και αναγνώστηκαν οι καταθέσεις τους.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε βάσιμος λόγος για τη μη προσέλευση των μαρτύρων στη δίκη. Η Ε.Ο. δεν συμπεριλήφθηκε καν στον κατάλογο μαρτύρων, ενώ για τους Α.Υ. και Ρ.Κ. δεν αποδείχθηκε ότι το δικαστήριο προσπάθησε να τους κλητεύσει ή ότι ήταν αδύνατος ο εντοπισμός τους.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι καταθέσεις των απόντων μαρτύρων είχαν σημαντικό βάρος στην καταδίκη, καθώς ήταν οι μόνες που συνέδεαν άμεσα την πρώτη προσφεύγουσα με κατασκοπευτική δραστηριότητα, ενώ οι υπόλοιποι 13 μάρτυρες κατέθεσαν μόνο γενικές πληροφορίες για τον τρόπο ζωής των προσφευγόντων. Επιπλέον, δεν υπήρχαν επαρκείς αντισταθμιστικοί παράγοντες. Τα εθνικά δικαστήρια δεν προσέγγισαν τις καταθέσεις με ιδιαίτερη προσοχή, δεν τους απέδωσαν μειωμένη αποδεικτική αξία, ούτε υπήρχαν διαδικαστικές εγγυήσεις για τη χρήση αυτών των αποδεικτικών στοιχείων.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 και 3(δ) της ΕΣΔΑ ως προς την πρώτη προσφεύγουσα. Η προσφυγή του δεύτερου απορρίφθηκε ως απαράδεκτη γιατί δεν είχε εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα.

4) Bülent Bekdemir κατά Τουρκίας της 17.06.25 (αριθ. προσφ. 42881/18)

Η στήριξη καταδικαστικής απόφασης στην προανακριτική ομολογία του κατηγορουμένου, χωρίς παρουσία συνηγόρου, παραβίασε τη δίκαιη δίκη.

Ο προσφεύγων συνελήφθη το 1998 από την αστυνομία στην Κωνσταντινούπολη. Επάνω του βρέθηκαν ένα πιστόλι, προκηρύξεις και πανό υπέρ της οργάνωσης TKP-ML/TIKKO.

Απολογήθηκε και ομολόγησε στην αστυνομική προανάκριση χωρίς την παρουσία συνηγόρου. Στη συνέχεια με την παρουσία δικηγόρου ανακάλεσε τις καταθέσεις του και ισχυρίστηκε ότι βασανίστηκε από την αστυνομία για να ομολογήσει. Τελικά καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο του Στρασβούργου η άρνηση πρόσβασης σε δικηγόρο δεν δικαιολογήθηκε από επιτακτικούς λόγους. Τα εγχώρια δικαστήρια δεν αξιολόγησαν επαρκώς τον αντίκτυπο της απουσίας συνηγόρου στην προανακριτική απολογία του κατηγορουμένου. Οι απολογίες δε του κατηγορουμένου χωρίς την παρουσία συνηγόρου χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικά μέσα από τα εγχώρια δικαστήρια, παρά τις αντίστοιχες προβλέψεις του εσωτερικού δικαίου.

Κατά το ΕΔΔΑ η καταδικαστική απόφαση στηρίχθηκε κυριαρχικά στις ομολογίες του κατηγορουμένου στην αστυνομική προανάκριση, που δόθηκαν χωρίς παρουσία συνηγόρου με αποτέλεσμα η συνολική δίκαιη διαδικασία να έχει παραβιαστεί ανεπανόρθωτα. Το Στρασβούργο επιβεβαίωσε τη σημασία της άμεσης πρόσβασης σε δικηγόρο κατά την αστυνομική προανάκριση και τόνισε το βάρος που φέρουν τα εθνικά δικαστήρια στην προστασία της δίκαιης δίκης. Επισημαίνεται ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο παρέλειψε να εφαρμόσει τις αρχές της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για το επίδικο θέμα.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση των άρθρων 6 §1 και 6 §3(γ) και επιδίκασε ποσό 3.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

5) Σάκκου κατά Κύπρου της 10.07.2025 (αρ. προσφ. 4429/23)

Καταδίκη κατηγορουμένου βασισμένη σε κατάθεση συγκατηγορουμένου. Επαρκής αιτιολογία της απόφασης που έλαβε υπόψιν της και άλλα αποδεικτικά μέσα. Μη παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων, καταδικάστηκε το 2020 από το Κακουργιοδικείο Λεμεσού σε ποινή κάθειρξης έξι ετών για παραβιάσεις του νόμου περί ναρκωτικών. Η καταδίκη του βασίστηκε, στη μαρτυρία του συνεργού του Ρ., ο οποίος προηγουμένως είχε συλληφθεί για άσχετη υπόθεση ναρκωτικών και, υπό την απειλή κατά της ζωής του, προσέφυγε στην Αστυνομία ζητώντας προστασία μάρτυρα. Ο Ρ. εντάχθηκε στο ειδικό πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων μετά από αίτημα προς την Αστυνομία και στον Γενικό Εισαγγελέα. Ο ανωτέρω κατέθεσε ομολογώντας τα δικά του αδικήματα και ενοχοποιώντας, μεταξύ άλλων, τον προσφεύγοντα. Ανέδειξε μάλιστα στοιχεία που δεν ήταν γνωστά στις αρχές, ενώ υπέδειξε και το σημείο όπου είχε κρύψει ναρκωτικές ουσίες για λογαριασμό του προσφεύγοντος.

Ο Ρ. καταδικάστηκε και ο ίδιος σε πενταετή κάθειρξη, η ποινή του όμως αναστάλη με προεδρικό διάταγμα, υπό τον όρο να διαμένει μόνιμα στο εξωτερικό και να επιστρέψει μόνον εάν κληθεί να καταθέσει για εκκρεμείς υποθέσεις. Ωστόσο, ο Ρ. παραβίασε τους όρους αυτούς.

Ο προσφεύγων άσκησε έφεση, επικαλούμενος ότι η καταδίκη του στηρίχθηκε αποκλειστικά σε αμφισβητήσιμη μαρτυρία συγκατηγορουμένου που είχε ωφεληθεί από τις αρχές, χωρίς

επαρκείς εγγυήσεις αξιοπιστίας ή ανεξάρτητη ενισχυτική μαρτυρία. Το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την έφεση.

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου επισήμανε ότι τα δικαστήρια προσέγγισαν με ιδιαίτερη προσοχή και κριτική αξιολόγηση την κατάθεση του συγκατηγορουμένου, αναλύοντας διεξοδικά τους κινδύνους της κατάθεσης και αιτιολογώντας επαρκώς την αξιοπιστία του αλλά και απαντώντας στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος. Επιπλέον, έλαβαν υπόψη και άλλα ανεξάρτητα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία ενίσχυαν τη βασιμότητα της κατάθεσης του Ρ. Το Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να εξετάσει τον ανωτέρω και να αμφισβητήσει την κατάθεσή του.

Το ΕΔΔΑ έκρινε (κατά πλειοψηφία) ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

Ο μειοψηφών δικαστής Σεργίδης διαφώνησε, θεωρώντας ότι το συνολικό πλαίσιο ωφέλειας προς τον Ρ. καθιστούσε την μαρτυρία του αναξιόπιστη χωρίς ανεξάρτητη ενισχυτική μαρτυρία και ότι η καταδίκη του προσφεύγοντος στηρίχθηκε σε μη ασφαλή βάση, παραβιάζοντας το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.

6) Seppern κατά Εσθονίας της 16.09.2025 (προσφ. αριθ. 31722/22)

Χρήση αποσπασμάτων στο ακροατήριο από μυστική παρακολούθηση κατηγορουμένου, για έλεγχο της αξιοπιστίας του. Μη παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων κατηγορήθηκε για διάφορα ποινικά αδικήματα. Κατά τη διάρκεια της ποινικής έρευνας, το τηλέφωνό του υπεκλήπη και οι συνομιλίες του με άλλα πρόσωπα καταγράφηκαν. Το επαρχιακό Δικαστήριο Viru στις 21 Σεπτεμβρίου 2020 κήρυξε απαράδεκτα τα στοιχεία που αποκτήθηκαν μέσω μυστικής παρακολούθησης, διαπιστώνοντας ότι ο χαρακτήρας ultima ratio της ανάγκης διενέργειας μυστικής παρακολούθησης δεν είχε αιτιολογηθεί επαρκώς.

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της εξέτασης του κατηγορουμένου στις 19 Οκτωβρίου 2020, το δικαστήριο, κατόπιν πρότασης του εισαγγελέα, επέτρεψε να αναγνωσθούν αποσπάσματα από τις απομαγνητοφωνήσεις των υποκλοπέντων τηλεφωνικών κλήσεων προκειμένου να εκτιμήσει την αξιοπιστία των ισχυρισμών του προσφεύγοντα. Ο προσφεύγων κλήθηκε και αποδέχθηκε την ευκαιρία να εξηγήσει τις ασυνέπειες μεταξύ των ισχυρισμών του στη δίκη και των καταγεγραμμένων τηλεφωνικών κλήσεων. Το εγχώριο δικαστήριο καταδίκασε τον προσφεύγοντα για φοροδιαφυγή, πλαστογραφία εγγράφων και απάτη, ενώ τον αθώωσε από άλλες κατηγορίες. Το δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση των αποσπασμάτων για την εκτίμηση της αξιοπιστίας ήταν νόμιμη, σύμφωνα με το άρθρο 289 § 3 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία είχαν κηρυχθεί απαράδεκτα. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα στη δίκη αποκλείστηκαν ως αναξιόπιστοι.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι, λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικαστικές εγγυήσεις που ήταν διαθέσιμες στον προσφεύγοντα για να αμφισβητήσει τη χρήση των εκθέσεων απομαγνητοφωνήσεων που προήλθαν από την μυστική παρακολούθηση και το περιοχόμενο τους, και σημειώνοντας ότι αυτές δεν ήταν αποφασιστικές για την έκβαση της υπόθεσης, δεδομένου ότι η καταδίκη

του προσφεύγοντα βασίστηκε σε πολλά άλλα αποδεικτικά στοιχεία, ο προσφεύγων δεν στερήθηκε δίκαιης δίκης. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε μη παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ.

7) Helme κατά Εσθονίας της 07.10.2025 (προσφ. αριθ. 3023/22)

Διαδικτυακή παγίδευση από μυστικό αστυνομικό. Έλλειψη προηγούμενης υποψίας κατά του κατηγορουμένου. Μη παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε για απόπειρα σεξουαλικής παρενόχλησης ανηλίκου μετά από ρητά σεξουαλικές συνομιλίες με μυστικό αστυνομικό που υποκρινόταν 12χρονο κορίτσι σε διαδικτυακό chatroom. Οι συνομιλίες έλαβαν χώρα μεταξύ Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου 2019 σε ιστότοπο, όπου ο προσφεύγων και ο αστυνομικός χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμα.

Η αστυνομική επιχείρηση εγκρίθηκε από την εισαγγελία βάσει πληροφοριών που ελήφθησαν νωρίτερα το 2019 ότι διάφορα πρόσωπα χρησιμοποιούσαν ορισμένους ιστότοπους για συνομιλίες σεξουαλικής φύσεως με ανηλίκους κάτω των 14 ετών. Ο προσφεύγων ήταν αγνώστων στοιχείων στις αρχές πριν την έναρξη της επιχείρησης και δεν υπήρχε συγκεκριμένη υποψία εναντίον του.

Ο προσφεύγων ξεκίνησε όλες τις συνομιλίες και εισήγαγε θέματα σεξουαλικής φύσεως, ρωτώντας την «συνομιλήτρια» αν είχε στήθος, αν είχε δει πορνό, αν είχε αυνανιστεί και αν ενδιαφερόταν για το σεξ. Ισχυρίστηκε επίσης ότι είχε σεξουαλική επαφή με ένα κορίτσι νεότερο από «αυτήν». Ο μυστικός αστυνομικός παρέμεινε παθητικός καθ' όλη τη διάρκεια, δίνοντας σύντομες απαντήσεις.

Το ΕΔΔΑ έκρινε κατά πλειοψηφία ότι δεν διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 παρ. 1).

8) Alakhverdyan κατά Ουκρανίας της 26.06.2025 (αρ. προσφ. 8838/20)

Επανάληψη διαδικασίας μετά από απόφαση του ΕΔΔΑ. Μη πλήρης και ελλιπής επανεξέταση της υπόθεσης. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης. Το 2004, συνελήφθη και ομολόγησε τη διάπραξη διπλής ανθρωποκτονίας και πρόκλησης σωματικών βλαβών, χωρίς την παρουσία δικηγόρου. Η ομολογία του αποτέλεσε τη βάση της καταδίκης του, ενώ στη συνέχεια ανακάλεσε, ισχυριζόμενος βασανιστήρια και παραβίαση των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων. Μετά από προηγούμενη απόφαση του ΕΔΔΑ (2019), η οποία διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 και 3(γ) λόγω περιορισμού του δικαιώματός του για υπεράσπιση κατά την ομολογία, ο προσφεύγων ζήτησε επανάληψη της διαδικασίας της υπόθεσής του από το Ανώτατο Δικαστήριο της Ουκρανίας.

Το Ανώτατο Δικαστήριο μετά από την εκδίκαση της επανάληψης διαδικασίας αναγνώρισε ότι ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία (αρχική ομολογία και παράγωγα αυτής) ήταν απαράδεκτα και τα απέκλεισε, ωστόσο έκρινε ότι τα εναπομείναντα αποδεικτικά στοιχεία αρκούσαν για την καταδίκη του και δεν παρέπεμψε την υπόθεση για νέα εκδίκαση σε δικαστήριο ουσίας.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο, κατά την εκδίκαση της επανάληψης της διαδικασίας, απέκλεισε από το αποδεικτικό υλικό την ομολογία του κατηγορουμένου και άλλα αποδεικτικά στοιχεία που προέκυψαν άμεσα από αυτήν, καθώς είχαν κριθεί ως «απαγορευμένος καρπός» λόγω παραβίασης του δικαιώματός του σε νομική συνδρομή κατά το στάδιο της προδικασίας. Ωστόσο, διαπίστωσε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο παρέλειψε να εξηγήσει για ποιο λόγο ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία που προέρχονταν από την ίδια ομολογία δεν θεωρήθηκαν επίσης «απαγορευμένα» και διατηρήθηκαν στη δικογραφία. Επιπλέον, το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι το απομείνον αποδεικτικό υλικό αρκούσε για την καταδίκη του, χωρίς να προχωρήσει σε πλήρη επανεξέταση της υπόθεσης ή σε νέα ακροαματική διαδικασία, κατά τρόπο που να διασφαλίζει πλήρη και δίκαιη επανεκτίμηση του συνόλου των αποδείξεων και να παρέχει στον προσφεύγοντα επαρκή χρόνο και μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής του.

Το Στρασβούργο διαπίστωσε ότι η επανάληψη της διαδικασίας παρουσίασε ελλείψεις και δεν πληρούσε τις εγγυήσεις δίκαιης δίκης κατά το άρθρο 6 §§ 1 και 3 (β)-(δ) ΕΣΔΑ, το οποίο και παραβιάστηκε. Επιδέχθηκε δε 3.600 ευρώ για ηθική βλάβη και 5.000 ευρώ για έξοδα.

9) Chaykovskyy κατά Ουκρανίας της 09.10.2025 (προσφ. αριθ. 48879/19)

Επανάληψη διαδικασίας. Χρήση αποδεικτικών στοιχείων που ελήφθησαν παράνομα από συγκατηγορούμενους. Έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε μαζί με τρεις συγκατηγορούμενους για σειρά σοβαρών εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων ανθρωποκτονιών και ένοπλων ληστειών που διαπράχθηκαν από εγκληματική οργάνωση στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Οι συγκατηγορούμενοι προσέφυγαν στο ΕΔΔΑ, το οποίο το 2016 διαπίστωσε παραβιάσεις του άρθρου 6 §§ 1 και 3 λόγω χρήσης καταθέσεων που ελήφθησαν χωρίς τη συνδρομή συνηγόρου και μη εξετασθέντων μαρτυριών.

Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ουκρανίας εκδίκασε την αίτηση επανάληψης διαδικασίας το 2019. Το Ανώτατο Δικαστήριο ακύρωσε μερικώς τις καταδίκες και παρέπεμψε ορισμένες κατηγορίες για επανεκδίκαση, ενώ επιβεβαίωσε άλλες. Κρίσιμο ζήτημα υπήρξε η χρήση ομολογιών των συγκατηγορουμένων Zakshnevskiy και Sitnevskiy που είχαν ληφθεί χωρίς δικηγόρο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι ομολογίες αυτές ήταν απαράδεκτες μόνο για τους ίδιους τους συγκατηγορουμένους, αλλά όχι για τον προσφεύγοντα, επικαλούμενο την αρχή της «εξατομίκευσης της ποινικής ευθύνης».

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η επανάληψη της διαδικασίας συνιστούσε επέκταση της αρχικής ποινικής διαδικασίας και ότι εφαρμόζονταν οι εγγυήσεις του άρθρου 6. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η αποδοχή αποδεικτικών στοιχείων ως παραδεκτών για έναν κατηγορούμενο ενώ απορρίπτονταν ως απαράδεκτα για άλλον στην ίδια ποινική διαδικασία απαιτούσε λεπτομερή και επαρκή αιτιολογία, την οποία το Ανώτατο Δικαστήριο απέτυχε να παράσχει.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 λόγω έλλειψης των εγγυήσεων δίκαιης δίκης επιδικάζοντας 3.600 ευρώ για ηθική βλάβη και τα έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 6 ΠΑΡ. 2

ΤΕΚΜΗΡΙΟ ΑΘΩΟΤΗΤΑΣ

Isif κατά Κύπρου της 25.09.2025 (προσφ. αριθ. 11500/23)

Απόφαση που αφορούσε συγκατηγορούμενους έκανε εκατό αναφορές κατά μη διαδίκου, που ήταν κατηγορούμενος σε άλλη δίκη. Παραβίαση τεκμηρίου αθωότητας.

Ο προσφεύγων, Κύπριος υπήκοος, κατηγορήθηκε ότι οργάνωσε απόπειρα δολοφονίας που εκτελέστηκε από δύο άλλα άτομα στις 26 Νοεμβρίου 2018 στη Λευκωσία. Μετά τη φυγή του στα κατεχόμενα εδάφη και την παράδοσή του από τις τουρκοκυπριακές αρχές τον Μάρτιο του 2021, οι συγκατηγορούμενοί του είχαν ήδη δικαστεί και καταδικαστεί χωριστά τον Σεπτέμβριο του 2021.

Η απόφαση με την οποία καταδικάστηκαν οι συγκατηγορούμενοί του ανέφερε τον προσφεύγοντα ονομαστικά ή με ψευδώνυμο περίπου 100 φορές, περιγράφοντας λεπτομερώς τον ρόλο του στο σχέδιο δολοφονίας. Το Κακουργιοδικείο Λευκωσίας χαρακτήρισε αυτές τις αναφορές ως «πολύ συγκεκριμένες αναφορές στην άμεση και σαφή συμμετοχή του προσφεύγοντος στα εγκλήματα που διέπραξαν [οι συγκατηγορούμενοι]».

Ο προσφεύγων προσπάθησε ανεπιτυχώς να προσβάλει την απόφαση αυτή με αίτηση certiorari και στη συνέχεια ζήτησε τον τερματισμό της ποινικής διαδικασίας εναντίον του λόγω κατάχρησης διαδικασίας. Το Κακουργιοδικείο απέρριψε το αίτημά του τον Ιούνιο του 2022, υποστηρίζοντας ότι οι αναφορές ήταν αναπόφευκτες λόγω της φύσης της υπόθεσης και ότι η χωριστή δίκη ήταν αναγκαία επειδή ο προσφεύγων είχε διαφύγει. Το δικαστήριο διαβεβαίωσε ότι θα δίκαιζε τον προσφεύγοντα αμερόληπτα παρά τις προηγούμενες αναφορές.

Το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση των συγκατηγορουμένων τον Νοέμβριο του 2022 με απόφαση 120 σελίδων και η οποία ανέφερε τον προσφεύγοντα 37 φορές. Τον Σεπτέμβριο του 2023, η εισαγγελία απέσυρε τις κατηγορίες περί δολοφονίας κατά του προσφεύγοντος.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας (άρθρο 6 § 2), κρίνοντας ότι η συγκεκριμένη διατύπωση και ο τεράστιος αριθμός των αναφορών δημιούργησαν την εντύπωση ενοχής του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό παραβίασης του άρθρου 13, καθώς ο προσφεύγων είχε στη διάθεσή του αποτελεσματικά ένδικα μέσα. Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

ΑΡΘΡΟ 8

1) N.T. κατά Κύπρου της 03.07.2025 (αρ. προσφ. 28150/22)

Αναποτελεσματική έρευνα για καταγγελία βιασμού γυναίκας και υιοθέτηση σεξιστικών στερεοτύπων. Δευτερογενής θυματοποίηση καταγγέλλουσας. Καταδίκη της Κύπρου.

Η προσφεύγουσα, το 2021 κατήγγειλε στην αστυνομία ότι είχε βιαστεί από τον Α.Τ., με τον οποίο διατηρούσε προηγουμένως φιλικές και ερωτικές σχέσεις. Η αστυνομία διενήργησε έρευνα, έλαβε καταθέσεις από την ίδια, φίλους και ψυχολόγους της, καθώς και από τον καταγγελλόμενο και τρίτους, και διαβίβασε τον φάκελο στην εισαγγελία με εισήγηση για ποινική δίωξη. Η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Κακουργιοδικείο με κατηγορία βιασμού.

Κατόπιν συμπληρωματικών καταθέσεων της προσφεύγουσας και αξιολόγησης των στοιχείων, η Εισαγγελία επανεξέτασε την υπόθεση, επικεντρώνοντας σε εσωτερικές αντιφάσεις και στο αν ο κατηγορούμενος μπορούσε να νομίζει ότι υπήρξε συναίνεση, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, το παρελθόν των δύο, τα μηνύματα που αντάλλαξαν, καθώς και την έκφραση ενοχής και συμπάθειας της προσφεύγουσας προς τον καταγγελλόμενο.

Τελικά, ο Αναπληρωτής Γενικός Εισαγγελέας διέταξε την παύση της ποινικής δίωξης λόγω αμφιβολιών ως προς την αξιοπιστία της προσφεύγουσας και τις πιθανότητες επιτυχίας στο δικαστήριο, χωρίς να της επιτραπεί ουσιαστική πρόσβαση στον φάκελο και χωρίς να της χορηγηθεί αιτιολογημένη ενημέρωση. Το Στρασβούργο επισήμανε ότι η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε από τους εισαγγελείς κατά την αξιολόγηση της υπόθεσης μετέφερε προκαταλήψεις και σεξιστικά στερεότυπα, ικανά να αποθαρρύνουν την εμπιστοσύνη των γυναικών, ως θυμάτων έμφυλης βίας, στο δικαστικό σύστημα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι κυπριακές αρχές απέτυχαν στην θετική τους υποχρέωση να διερευνήσουν ουσιαστικά το ζήτημα της έλλειψης συναίνεσης, να αξιολογήσουν συνολικά τα αποδεικτικά στοιχεία με γνώμονα το ιδιαίτερο ψυχολογικό πλαίσιο των θυμάτων σεξουαλικής βίας και να προστατεύσουν την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα της προσφεύγουσας ως θύματος. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση της γνησιότητας της συναίνεσης της προσφεύγουσας της στέρησαν την κατάλληλη προστασία και την εξέθεσαν σε δευτερογενή θυματοποίηση.

Η απόφαση παύσης της ποινικής δίωξης, βασιζόμενη σε στερεότυπα που προκαλούν ενοχή, ηθικολογία και σεξισμό, οδήγησε σε δευτερογενή θυματοποίηση και διάκριση λόγω φύλου. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση των άρθρων 3 και 8 ως προς τις θετικές υποχρεώσεις του κράτους για αποτελεσματική έρευνα και προστασία της προσφεύγουσας, καθώς και παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με τα άρθρα 3 και 8 λόγω διακρίσεων και στερεοτύπων μεταχείρισης. Επιδίκασε 20.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 15.470 ευρώ για δικαστικά έξοδα.

2) Ilareva and Others κατά Βουλγαρίας της 09.09.2025 (προσφ. αριθ. 24729/17)

Απειλές για θανάτωση μελών ΜΚΟ και ρητορική μίσους στο Facebook. Μη αποτελεσματική έρευνα. Παραβίαση διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 8.

Οι τρεις προσφεύγοντες που εργάζονται σε ΜΚΟ για την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων και μειονοτήτων, κατέθεσαν μήνυση τον Ιανουάριο του 2015 για απειλές θανάτου, υποκίνηση βίας και ρητορική μίσους που δημοσιεύθηκαν εναντίον τους στο Facebook μεταξύ 12-15 Ιανουαρίου 2015. Οι δημοσιεύσεις περιλάμβαναν ρητές απειλές όπως «αυτά τα τέρατα πρέπει να εξαλειφθούν», «θα τη γδώρω ζωντανή», «κυνίο για σένα και όλους τους προδότες του έθνους» και πρόταση για κρέμασμα στη Βουλή.

Παρά την ταχεία έναρξη της ποινικής διαδικασίας, η έρευνα χαρακτηρίστηκε από σοβαρές ελλείψεις. Οι αρχές περιόρισαν το πεδίο της έρευνας, ανοίγοντας διαδικασίες μόνο για ένα από τα καταγγελλθέντα αδικήματα. Αν και 2 από τους 11 δράστες ταυτοποιήθηκαν, μόνο ένας εξετάστηκε με αναποτελεσματικό τρόπο, χωρίς να εξαχθούν συμπεράσματα από τις αόριστες απαντήσεις του.

Οι αρχές απέτυχαν να ζητήσουν από το Facebook πληροφορίες που παρείχαν οι κάτοχοι των λογαριασμών κατά τη δημιουργία τους, να προβούν σε κατάσχεση ηλεκτρονικών συσκευών ή να αναζητήσουν διεθνή συνεργασία για τον εντοπισμό υπόπτου που διέμενε στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι εισαγγελείς υποβάθμισαν τη σοβαρότητα των γεγονότων. Δεν ασχολήθηκαν ειδικά με τις προκαταλήψεις που βρίσκονταν στην έναρξη των απειλών, παρά τη σύνδεση των προσφευγόντων με τις ομάδες για τις οποίες εργάζονταν. Οι προσφεύγοντες αποκλείστηκαν ουσιαστικά από τη διαδικασία, καθώς οι αρχές έκριναν ότι δεν είχαν την ιδιότητα του θύματος για τα περισσότερα αδικήματα.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι οι υποχρεώσεις των Κρατών να ενεργούν για την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων εφαρμόζονται τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού. Η ανωνυμία των δραστών, που διευκολύνθηκε από το γεγονός ότι οι απειλές έγιναν διαδικτυακά, ήταν ικανή να αυξήσει τον φόβο που προκαλούσαν τέτοιες δηλώσεις. Οι νομικές διατάξεις δεν ήταν αντικειμενικά ικανές να εμποδίσουν τις αρχές από τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις τους από τη Σύμβαση.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 8 (σεβασμός της ιδιωτικής ζωής) σε συνδυασμό με το άρθρο 14 και επιδίκασε 4.500 ευρώ στην πρώτη και στον τρίτο προσφεύγοντα και 5.500 ευρώ στη δεύτερη για ηθική βλάβη.

3) Scuderoni κατά Ιταλίας της 23.09.2025 (προσφ. αριθ. 6045/24)

Καταγγελίες δικηγόρου για ενδοοικογενειακή βία από τον σύντροφό της. Αναποτελεσματική έρευνα και προστασία. Εξευτελιστική μεταχείριση και παραβίαση της ιδιωτικής ζωής.

Η προσφεύγουσα είναι δικηγόρος. Υπέστη βία και παρενόχληση από τον πρώην σύντροφό της G.C. κατά τη διάρκεια εννέα μηνών αναγκαστικής συγκατοίκησης μετά τον χωρισμό τους. Κατήγγειλε επανειλημμένα στις αρχές ψυχολογική και σωματική βία, απειλές, παρενόχληση, παρακολούθηση μέσω καμερών στο σπίτι, στέρηση ύπνου και έλεγχο των επικοινωνιών της. Στις 29 Απριλίου 2018, ο G.C. της επιτέθηκε σωματικά τραυματίζοντάς την στον αυχένα και στους ώμους.

Παρά τις πολλαπλές μηνύσεις της προσφεύγουσας, οι αρχές καθυστέρησαν εννέα μήνες να εξετάσουν την υπόθεσή της και απέρριψαν το αίτημά της για έκδοση διαταγής προστασίας. Η ποινική έρευνα καταχωρήθηκε με καθυστέρηση δύο μηνών, η δίκη διήρκεσε τέσσερα χρόνια με τέσσερις διαφορετικούς δικαστές, και τελικά ο G.C. αθωώθηκε. Το δικαστήριο χαρακτήρισε τις πράξεις του ως απλές «κακίες» στο πλαίσιο του χωρισμού του με την προσφεύγουσα και όχι ως συστηματική κακομεταχείριση.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι οι αρχές δεν αντέδρασαν με την απαιτούμενη επιμέλεια στις καταγγελίες περί ενδοοικογενειακής βίας. Δεν διενήργησαν αυτόνομη και προληπτική αξιολόγηση του κινδύνου, δεν έλαβαν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ενδοοικογενειακής βίας, και δεν παρείχαν επαρκή προστασία στην προσφεύγουσα. Η έρευνα χαρακτηρίστηκε από αδικαιολόγητες καθυστερήσεις και το δικαστήριο δεν αναγνώρισε τη δυναμική της ενδοοικογενειακής βίας, υποβαθμίζοντας τη σοβαρότητα των καταγγελιών.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση των θετικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τα άρθρα 3 (εξευτελιστική μεταχείριση) και 8 (σεβασμός της ιδιωτικής ζωής), επιδικάζοντας 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 10.000 ευρώ για δικαστικά έξοδα.

4) Yakymchuk κατά Ουκρανίας της 11.09.2025 (προσφ. αριθ. 26519/16)

Παράνομη μυστική βιντεοσκοπήση πρώην δικαστού στο γραφείο της και χρήση αυτής ως απόδειξη σε ποινική δίκη. Παραβίαση των άρθρων 8 και 6 § 1 της ΕΣΔΑ.

Η προσφεύγουσα, πρώην δικαστής, βιντεοσκοπήθηκε μυστικά στο γραφείο της από τις υπηρεσίες ασφαλείας. Οι καταγραφές χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία σε ποινική δίκη εναντίον της για δωροδοκία, κατά την οποία καταδικάστηκε σε φυλάκιση 5 ετών με αναστολή.

Παρά τα επανειλημμένα αιτήματά της, η προσφεύγουσα δεν έλαβε ποτέ πρόσβαση στις δικαστικές αποφάσεις που επέτρεψαν την μυστική παρακολούθησή της, καθώς αυτές είχαν χαρακτηριστεί ως απόρρητες. Το Εφετείο εξέτασε τα έγγραφα χωρίς την παρουσία της προσφεύγουσας ή του δικηγόρου της, οι οποίοι δεν διέθεταν ειδική άδεια πρόσβασης σε απόρρητα έγγραφα.

Κατά την επανεξέταση της υπόθεσης στο Εφετείο, ο δικαστής που δεν διέθετε άδεια πρόσβασης σε απόρρητα έγγραφα αντικαταστάθηκε παράτυπα. Η επιλογή του αντικαταστάτη δικαστή δεν έγινε μέσω του συστήματος αυτοματοποιημένης (τυχαίας) κατανομής υποθέσεων, όπως προέβλεπε ο σχετικός κανονισμός των δικαστηρίων, αλλά με απόφαση του Αναπληρωτή Προέδρου του Εφετείου χωρίς σαφή κριτήρια επιλογής. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι το Εφετείο δεν εξέτασε εάν υπήρχαν επιτακτικοί λόγοι να παραμείνουν απόρρητες οι αποφάσεις εξουσιοδότησης της παρακολούθησης μετά τη λήξη των μέτρων. Η ανάλυση της νομιμότητας και αναλογικότητας της επέμβασης περιορίστηκε σε γενικούς όρους, χωρίς να εξεταστεί η ύπαρξη σχετικών και επαρκών λόγων που δικαιολογούσαν τη μυστική παρακολούθηση για περίοδο ενός έτους.

Το Στρασβούργο διαπίστωσε παραβίαση των δικαιωμάτων σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 8), της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 § 1) και του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε 1.600 ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 ευρώ για δικαστικά έξοδα.

5) E.A. και Association Européenne contre les violences faites aux femmes au travail κατά Γαλλίας της 04.09.2025 (προσφ. αριθ. 30556/22)

Ανεπαρκές νομικό πλαίσιο για μη συναινετικές σεξουαλικές πράξεις και ελλείψεις διαδικαστικές εγγυήσεις για σεξουαλική βία στην εργασία. Παραβιάσεις άρθρων 3 και 8.

Οι προσφεύγουσες, Γαλίδα υπήκοος και ΜΚΟ, κατήγγειλαν παραβιάσεις των θετικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τα άρθρα 3 και 8 της ΕΣΔΑ. Η πρώτη προσφεύγουσα, τεχνικός φαρμακείου νοσοκομείου, υπέστη συστηματική σεξουαλική βία και ψυχολογικό εξαναγκασμό από τον προϊστάμενό της, που εκμεταλλεύτηκε τη θέση εξουσίας του για να καθιερώσει σχέση χαρακτηριζόμενη από εξαναγκαστικό έλεγχο και εξευτελιστική μεταχείριση.

Η υπόθεση αφορούσε τόσο την επάρκεια του γαλλικού νομικού πλαισίου στην αντιμετώπιση μη συναινετικών σεξουαλικών πράξεων όσο και την αποτελεσματικότητα της ανταπόκρισης των εγχώριων αρχών σε καταγγελίες σεξουαλικής βίας στην εργασία. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι παρότι το γαλλικό ποινικό δίκαιο ποινικοποιεί τον βιασμό και τις σεξουαλικές επιθέσεις, η εξάρτησή του από την απόδειξη «βίας, εξαναγκασμού, απειλής ή εξαπάτησης» χωρίς ρητή αναφορά στη συναίνεση δημιουργεί νομική αβεβαιότητα και αποτυγχάνει να προστατεύσει επαρκώς τα θύματα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις ψυχολογικού εξαναγκασμού ή ακινητοποίησης από τον φόβο.

Το ΕΔΔΑ καθόρισε ότι οι εσωτερικές αρχές απέτυχαν να διενεργήσουν αποτελεσματική έρευνα, αποκλείοντας σοβαρές καταγγελίες βιασμού από το πεδίο της έρευνας και περιορίζοντας τις διώξεις σε κατηγορίες βίαιης συμπεριφοράς και σεξουαλικής παρενόχλησης. Η εκτίμηση της συναίνεσης από τα εσωτερικά δικαστήρια κρίθηκε θεμελιωδώς ελλιπής, αποτυγχάνοντας να λάβει υπόψη το εξαναγκαστικό περιβάλλον, την ανισορροπία εξουσίας και την ψυχολογική ευπάθεια του θύματος. Το Δικαστήριο επέκρινε ιδιαίτερα τη χρήση ενός ταπεινωτικού «συμβολαίου κυρίου-δούλου» ως απόδειξης συναίνεσης, γεγονός που συνιστούσε δευτερογενή θυματοποίηση.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβιάσεις των άρθρων 3 και 8 όσον αφορά τόσο τις ουσιαστικές όσο και τις διαδικαστικές θετικές υποχρεώσεις και επιδίκασε 20.000 ευρώ στην πρώτη προσφεύγουσα για ηθική βλάβη, ενώ κήρυξε την προσφυγή της ΜΚΟ απαράδεκτη λόγω έλλειψης της ιδιότητας του θύματος.

6) A.J. και L.E. κατά Ισπανίας της 23.10.2025 (προσφ. αριθ. 40312/23 και 40388/23)

Σεξουαλική επίθεση με χρήση χημικών ουσιών. Απώλεια και χειραγώγηση αποδεικτικών στοιχείων από την αστυνομία. Αναποτελεσματική και μη ανεξάρτητη έρευνα. Παραβίαση διαδικαστικού σκέλους άρθρων 3 και 8.

Οι προσφεύγουσες, κατέθεσαν μήνυση στην αστυνομία τον Δεκέμβριο του 2016 για σεξουαλική επίθεση με χρήση χημικών

ουσιών (χημική υποβολή) που φέρεται να διέπραξαν δύο άνδρες με τους οποίους είχαν συναντηθεί σε μπαρ. Οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν ότι τους χορηγήθηκαν ουσίες που τις έκαναν να απωλέσουν τις αισθήσεις τους και ξύπνησαν το επόμενο πρωί στην κατοικία ενός από τους υπόπτους, γυμνές και με την αίσθηση ότι είχαν σεξουαλική επαφή.

Η αστυνομία ξεκίνησε έρευνα και συνέλαβε τους δύο υπόπτους, D.C.M. και R.G.S., στις 27 Δεκεμβρίου 2016. Οι ύποπτοι παραδέχτηκαν ότι είχαν σεξουαλική επαφή με τις προσφεύγουσες αλλά υποστήριξαν ότι ήταν συναινετική. Το δικαστήριο επέβαλε περιοριστικά μέτρα απαγορεύοντάς τους να πλησιάζουν τις προσφεύγουσες.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας διαπιστώθηκε ότι ο ύποπτος R.G.S. ήταν γαμπρός αστυνομικού που υπηρετούσε στη μονάδα που ερευνούσε την υπόθεση. Επιπλέον, κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία εξαφανίστηκαν ή καταστράφηκαν ενώ βρίσκονταν υπό αστυνομική φύλαξη, όπως η έκθεση ψηφιακής εγκληματολογικής εξέτασης του κινητού τηλεφώνου του R.G.S. και το βιντεοληπτικό υλικό από τις κάμερες ασφαλείας του μπαρ κ.ά.

Η δικαστική έρευνα διήρκεσε σχεδόν έξι χρόνια και τελικά τερματίστηκε χωρίς να ασκηθούν διώξεις.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η έρευνα χαρακτηρίστηκε από συστηματική απώλεια και καταστροφή κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονταν υπό αστυνομική φύλαξη, η οποία δεν αντισταθμίστηκε από άλλα ερευνητικά μέτρα. Το Δικαστήριο τόνισε ότι η απώλεια βιντεοληπτικού υλικού, εγκληματολογικών εκθέσεων και ψηφιακών δεδομένων που θα μπορούσαν να διαλευκάνουν τις περιστάσεις της υποτιθέμενης χημικής υποβολής υπονόμωσε θεμελιωδώς την αποτελεσματικότητα της έρευνας. Επιπλέον, η στενή οικογενειακή σχέση μεταξύ ενός από τους υπόπτους και αστυνομικού της ερευνητικής μονάδας έθεσε ζητήματα ανεξαρτησίας της έρευνας. Η ανεπαρκής αντίδραση των αρχών στην απώλεια των αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένης της καθυστερημένης έναρξης ερευνών για αστυνομική παράβαση καθήκοντος, υπογράμμισε περαιτέρω τις διαδικαστικές ελλείψεις.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης λόγω της αποτυχίας διεξαγωγής αποτελεσματικής έρευνας στις καταγγελίες σεξουαλικής επίθεσης με χημική υποβολή και επιδίκασε 20.000 ευρώ σε κάθε προσφεύγουσα για ηθική βλάβη.

ΑΡΘΡΟ 10

1) Ludes κ.ά. κατά Γαλλίας της 03.07.2025 (αρ. προσφ. 40899/22, 41621/22 και 42956/22)

Καταδίκη ακτιβιστών για κλοπή γιατί δεν επέστρεψαν πορτρέτο του Προέδρου της Δημοκρατίας που αφαίρεσαν συμβολικά. Μη παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Οι προσφεύγοντες είναι ακτιβιστές. Συμμετείχαν σε συλλογικές μη βίαιες δράσεις με σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την άσκηση κριτικής στην κυβερνητική πολιτική για

την κλιματική αλλαγή. Αφαίρεσαν προσωπογραφίες του Προέδρου της Δημοκρατίας από αίθουσες δημοτικών συμβουλίων διαφόρων δήμων στη Γαλλία, χωρίς να τις επιστρέψουν, παρά την πρόσκληση των δημοτικών αρχών, ώστε να καταδείξουν συμβολικά την «απουσία» ηγεσίας στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Σε βάρος τους ασκήθηκαν ποινικές δίωξεις για το αδίκημα της κλοπής από κοινού. Τα εθνικά δικαστήρια, σε διαφορετικούς βαθμούς, αναγνώρισαν ότι η πράξη είχε συμβολικό και πολιτικό χαρακτήρα και σχετιζόταν με ζήτημα γενικότερου δημόσιου ενδιαφέροντος, ωστόσο έκριναν ότι η μη επιστροφή των πορτραίτων συνιστούσε το υλικό και υποκειμενικό στοιχείο του αδικήματος της κλοπής, ανεξαρτήτως της χαμηλής οικονομικής αξίας των αντικειμένων ή του μη βίαιου χαρακτήρα της δράσης. Σημειώθηκε ότι η ελευθερία έκφρασης καλύπτει και τις συμβολικές δράσεις διαμαρτυρίας, αλλά δεν αίρει την ποινική ευθύνη όταν αυτές υπερβαίνουν τα όρια του νόμου, όπως η αφαίρεση ξένης περιουσίας.

Το ΕΔΔΑ, κατά πλειοψηφία, έκρινε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, επισημαίνοντας ότι η εθνική δικαιοσύνη δεν υπερέβη τη διακριτική της ευχέρεια και τεκμηρίωσε επαρκώς τη στάθμιση συμφερόντων. Η μειοψηφούσα άποψη δύο δικαστών υποστήριξε πως ακόμη και οι ήπιες ποινές ενδέχεται να έχουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα επί της πολιτικής διαμαρτυρίας και συνιστούν δυσανάλογη επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης.

2) Mortensen κατά Δανίας της 21.10.2025 (προσφ. αριθ. 16756/24)

Καταδίκη προσφεύγοντος γιατί αποκάλεσε πολιτικό ηγέτη «Ναζί» σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παραβίαση της ελευθερίας έκφρασης.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε για συκοφαντική δυσφήμιση αφού δημοσίευσε ανάρτηση στο Twitter (νυν X) στην οποία

χαρακτήρισε γνωστό και αμφιλεγόμενο ηγέτη ακροδεξιού εθνικιστικού και αντιϊσλαμικού πολιτικού κόμματος ως «Ναζί». Στην ανάρτησή του, ο προσφεύγων έθετε ερώτημα για την απονομή της δικαιοσύνης στη Δανία, αναφέροντας ότι ενώ ένα άτομο συνελήφθη επειδή αποκάλεσε αστυνομικό «ηλίθιο», ο συγκεκριμένος πολιτικός ηγέτης μπορούσε να είναι Ναζί και να λείπει τρομερά πράγματα για ανθρώπους βάσει της εθνοτικής τους καταγωγής.

Τα εθνικά δικαστήρια καταδίκασαν τον προσφεύγοντα σε χρηματική ποινή 1.000 DKK (περίπου 1.350 ευρώ), με εναλλακτική ποινή φυλάκισης 10 ημερών σε περίπτωση αδυναμίας καταβολής, καθώς και σε καταβολή αποζημίωσης 30.000 DKK (περίπου 4.000 ευρώ) στον πολιτικό ηγέτη. Το Εφετείο διαπίστωσε ότι η ανάρτηση αποτελούσε αξιολογική κρίση χωρίς επαρκή πραγματολογική βάση και δεν συνιστούσε συμβολή σε δημόσιο διάλογο για θέμα κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι τα εθνικά δικαστήρια απέτυχαν να διενεργήσουν ορθή στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος του προσφεύγοντος στην ελευθερία της έκφρασης και του δικαιώματος του πολιτικού στον σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η ανάρτηση αφορούσε την απονομή της δικαιοσύνης και τα όρια της ελευθερίας του λόγου, θέματα δημοσίου ενδιαφέροντος. Επιπλέον, το Εφετείο δεν παρέιχε επαρκή αιτιολογία για το συμπέρασμά του περί έλλειψης επαρκούς πραγματολογικής βάσης, δεν εξέτασε σε τι βαθμό ήταν γνωστός ο πολιτικός και την προηγούμενη συμπεριφορά του, ούτε αξιολόγησε τις συνέπειες της δημοσίευσής. Η σωρευτική κύρωση (ποινικό πρόστιμο και αποζημίωση) κρίθηκε δυσανάλογα αυστηρή.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης (άρθρο 10) και επιδίκασε 5.400 ευρώ για αποζημίωση, 4.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 10.000 ευρώ για δικαστικά έξοδα. ●

novacriminalia

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Διεύθυνση: Η. Αναγνωστόπουλος

Συντακτική Επιτροπή: Ι. Αναστασοπούλου, Ν. Βιτώρος, Π. Κουρελέας, Π. Πανταζής, Β. Πετρόπουλος

Καλλιτεχνική επιμέλεια, σελιδοποίηση: Ίνα Μελέγκογλου

© Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

Εμμανουήλ Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα

T.: 210 3820125, 6944506619

E-mail: hcba@hcba.gr

<http://www.hcba.gr>